

Bijlage I

Uit: Jacobus van der Sanden, Oud Konsttoneel, III, 418-427

Van Bauscheit houde aen in Bewind groote zaeken,
 En na zijn Vaders les zocht in Roem te geraeken
 Door Bouw en Belde-konst: Aen hem ook wird vergund
 Een Ampt tot Eer en Baet in d' Oud-Brabandschen Munt
 Het verstand in die konst deed hem de Voorgunst winne
 Bij rijk en adel volk, voor kerk, Hof en Casteel:
 Voor huijzen heerlelijk, Wel verdeijld deel voor deel.
 Als 't kerkhof Cathedrael door zorg en vlijt der heeren
 Kerkmeesters wird verciert, om Gods lof te vermeerden:
 Van Bauscheit stelde daer het Cruijs, als zoen-autaer
 Op den Calvari-berg, tot een Gedenkzuil klaer.
 Dit schoon Werk, opgebouwd Voor Levende en Dooden,
 Tot Dankpligt Openbaer den Christen Mensch wild nooden,
 Voor de Genade Gods en Liefde ongehoord.
 Volgens plan en Model, gemaect door van der Voort:
 Zoo ook het Christi beld mag kenners lof verdienen
 (...)

Nu men de konings School der Bouw-Beld-Schilderkonsten
 Hier afgezonderd brogt in nieuwen Roem door jonsten
 Van Bauscheit nam eerst aen vrijwillig het Bewind,
 Tot leering van de Jeugd, die neerstig konst bemind

Wie Goed vrijwillig doet; heeft grootere Verdiensten:
 Goed werk, arbeid en Moed zijn gevolgd van de Winsten!
 Door Adel en door Magt de liefde voor de konst,
 Tot Roem van Stad en Land te vlammen herbegonst.
 Den Rijken zoekt de konst: zoo de konst hoeft den Rijken!
 Ook Vaderlanders mild haer de hand wilden reijken.
 Van Bauscheit als nu bleef Bouwmeester met verstand;

Zelf vermaerd en gezogt door het Vrij Nederland.
 Tot 'sGravenwesel staet het Casteel 't allen kanten
 Door zijn beleid vernieuwd, met het plan, om te planten:
 Als Heer Van Susteren dit heerlijk slot bezat.
 Hij bouwde ook het Huijs van Hoorne in de stad:
 Met drij voor het Geslagt van Du Bois, als Palijzen;
 Waer men den Wapenschild door Belden ziet aenwijzen.
 T'Huijs van De Fraula staet ook pragtig in cieraet
 Wie de Stad Middelborg en Vlissingen doorgaet;
 Of bij de Zeeuwsche strand ziet de vrugtbaere kusten;
 Huijzen en Tuijnen ziet van Luijster en Wellusten
 Voor Heeren van den Staet: gelijk ook door zijn hand
 Een Praelgraf is gebouwd voor Vrouw van Oosterland
 Een schoon Huijs door hem praeld in Hollands 'sGravenhaege
 Het stadhuijs van Lier lof aan zijn konst vrij opdraegen!
 Mechelen net en schoon mag toonen pragtelijk
 Het Regelkundig Huijs des Grave van Bergeijck
 Waer de Antwerpsche Meir, die Wanderplaets Verheven,
 Blijft aen het Schoonste Huijs den prijs der Bouwkonst geven,
 Met snij en Belde-werk bij Wapens tot het Zop
 Hij wist Corintica, Composita, Romana,
 Jonica, Dorica en 't order van Toscana
 Te passen op het Werk, elk stipt in Stand en maet,
 Zoo Oog en plaets Vereijst, met eigentlijk cieraet

Hierna noemt Van der Sanden twee belangrijke opdrachten voor kerkmeubilair
 namelijk het Altaar voor de Venerabel kapel in de Onze Lieve Vrouwe Kerk
 (kathedraal) te Antwerpen en
 Orgel en Oxaal voor de Sint Joris kerk te Antwerpen
 Wie 't Heijlig Sacrament, des Autaers gaet aenbidden
 In de Kerk Cathedrael ; verwonderd ziet in 't midden
 Aen het hoofd der Capel een dierbar arke staen,
 Al bekleed door sijn goud, met de Draegstocken aen:
 Zoo moest in d' oude Wet de Verbonds-Arke dienen
 Tot Heijligplaets voor God; en door twee Chreubinen
 Daer boven neergeboogd, van sijn goud, onbevlekt
 Zijn uijt Eerbiedigeijld met vleugelen bedekt.
 (...)

De ark werd gemaakt door Hendrik Frans Verbrugghen, het heiligdom is opgesteld voor een altaar dat door Van Bourscheit werd vervaardigd. Van Bourscheit paste de architectuurorde van dit 'konstrijke altaar' aan, aan de marmeren tuin door Verbrugghen eveneens in deze kapel. De figuren op het altaar moeten worden begrepen in relatie tot de afbeeldingen op de ark. Van der Sanden vervolgt:

Voor den Autaersteen los, na de wijs der Romijnen,
Van marmer wit en Swart, op een groots en ruijm Trap:
Waar agter Stijgerd op met konst en Eijgenschap
Het Gebouw, tot het Zop vol Gehijm cen eieraeten;
Volgens Corintica in Order en in Maeten:
Melchisedeck daer praeld, in marmer blank gevrogt,
Zoo hij heeft Brood en Wijn aen Abram voorgebrogt
Als Opperprister Staet Aaeron in Plegtgewaeten;
Zoo God d'afbeelding gaf aen Moijses tot cieraeten
Van Luijster, Eer en Roem; met Wierookvat ter hand,
Alsof hij voor 't Autaer deed geurig Offerhand!
(Beelden zijn vervaardigd door Jozef Gillis)
Op jeder Coronis ook twee Geurvazen glanzen:
Twee kintjens cieren elk met Geur van bloemekranzen
Twee Serafijnen Snel een groots troon houden vast
Met cieraet fijn verguld, en wonder toegepast
(Wijlen de directeur Gaspar Moens tekende als aan dat hij de tweee bovenste engelen met de vier kindjes aan de vazen heeft gemaakt, dit komt overeen met wat er in het boek van Incoop staat).

Agter de Arke onder de wit marmeren Gordijn met kindekens, gemaakt door Ambrosius Gallé niet lang voor zijn dood: en waer in de konstkundige beteren swier en meerder aert verlangen, leest men dit latijns gedenkschrift op wit marmeren grond in gulde Hooffletteren:

(...)

etc. hier wordt verder het altaar en de betekenis ervan beschreven.

Een beeld van God de vader is gemaakt door een hoogduitsche gast van de ingenieur architect, en door Woens is gemaakt het aanbeddende engeltje.

Hierna wordt het orgel en oxael bouwkundig opgerecht van Sint Joris beschreven

(De kindjes in basrelief zijn gemaakt door Ambrosius Galle, maar de saturnus en de grote beelden door Waumans. Onder de leerlingen van deze meester beeldhouwer en ingenieur architect is ook geweest... uijtterhoeven, alle drij gebortig van Antwerpen).

(...)

Meer werken, klijn en groot in de kragt van de Jaeren
Door dit Bouwmeester zijn gevrogt door konst ervaren:
Hij leefde volgens staet met heerelijck Gedrag,
In konstbedrijf tot Baet, schoon hij te quijnen plag,
Tot dat een stille Dood hem in het Graf quam rucken
Architectura scheen, na zig in rouw te drucken;
Door Fama met Schulptuer te klagen op zijn Graf,
Bij de Godin der Munt, met schael en gouden staf:
Van Bourscheit hier nu ligt,
Voor 't lichaem, in de Aerde:
Hij! Die de Regels vast (n) der konst in Bouwen paerde;
Die autaer, Casteel, Huijs en Torens regtte op,
Met eigentlijck cieraet of Beldten tot het Zop
Want Floris in hem scheen met Roemrugt te verrijzen: Bourscheit bleef ook den dienst trouw aen de Munt bewijzen
Want den Mensch buijgen moet voor 't onverbidbaer Lot:
Wenst met jonst, dat zijn ziel Genade vind bij God!

Met Floris verwijst van der Sanden naar Cornelus Floris, Beldsnijder en architect, Deken anno 1559 en gestorven 1575, naer het stadhuijs en het Oosterlingen Huijs te hebben gebouwd
Nader uitleg over Van Bourscheit in voetnoten o.a.:

Joannes Petrus van Bourscheit, zijnde ongetrouwd gebleven, heeft in de laeste levenjaeren een quinnende ziekte behouden, soo dat hij veel tijds te bedde lag, tot dat hij 's nagts van 9 tot 10 spetember 1768 schielijck uijt de wereld wird gerukt, zonder Testament te hebben gemaakt, oud zijnde bijna volle 70 jaeren, en hebbende het ampt en vrijdom als Contre-vice-wardijn van haer (koninklijke en keijserlijke) majesteijts munte binnen deze stad genoten ten tijde van 55 jaeren. Hij heeft gelijk zijn vader; bewoond het Russen-huijs toebehorende aen een Commanderij van het Teutonisch orden in de oude Borgt, daer nu de

mattestraet is, en hij wird op 12 september 1768 'savonds naer staet begragen binnen de kerk van de H. Walburga, zijn Parochie, onder den zerk van zijn ouders

Onder zijn nalaetenheid was een fraaij Buijtenhuijs aen den Schelde tot Hoboken: zijn meubilaire Effecten warden verkocht op 3 octooboer en de volgende dagen. Den schilderijen en andere werken, Gereedschappen, Boetzeerzels en Teekeningen zoo van dezen Meester Beldhouwer en Ingenieur architect, als van zijn vader, zijn verkogt op 17 octooboer 1768 en de volgende dagen. De Directie der koninklijken Academie heeft zelf goedgevonden, een partij van modellen te doen inkoop: gelijk eenige zijn ingekogt door Engelbert Baets, zijn neef, Discipel, en mede erfgenaem, den welken als Ingenieur-architect hem zedert eenige jaeren opvolgd voor de grootsen Gebouwen

Van der Sanden noemt op 427 nog namen van meester beeldhouwers waarmee Van Bourscheit samen werkte:

Gillis, Gallé, Moens met Woens, Waumans

I

in voetnoten verwerkt Van der Sanden nog de volgende informatie over gebouwen

(Het zijn de belangrijkste meest prestigieuze werken, die gemeen hebben dat ze geheel naar zijn ontwerp en onder zijn directie tot stand komen)

Volgens het manuscript van onzen Ingenieur-architect heeft hij onder ander werken gemaect:

het casteel van 'sGravenwesel, toehoiende aen Mijn heer Van Susteren, Heere der zelve Heerlijkheid woonende tot Antwerpen.

Het Huijs van mijn heer Van Hoorne, Schepene der stad Antwerpen in de groote Gasthuijsstraet

Het Huijs van Mijn heer Arnoldus du Bois, Heere van Vroeijlande tot Antwerpen in de lange Nieuw-straet.

Het Buijtenhof van Mijn heer Arnoldus du Bois, Heere van Vroeijlande tot Hoboken, een mijle van Antwerpen, met alle zijn Plantagien

Het Huijs van mijnheer Joannes Antonius du Bois in de zelve Lange Nieuw-straet

Het Huijs van Mevrouw de Douariere Van Susteren geboren du Bois op de Plaets de Meir.

Het Huijs van Mijnheer van Westerwijck, Schepene en Raed tot Vlissingen in Zeeland.

Het Huijs van Mijn heer van Dishouck, Heer van Oudhuijzen Borgermeester der stad van Vlissingen.

Het Buijtenhuijs van Mijn heer Vander Mander, heeren van Ouwerskercke, Borgermeester der Stad van Vlissingen, tot Terboode.

Het Buijtenhof van Mijn heer van Dishoeck, Heere van Domborch, gelegen tot Domburg in Zeeland.

Het Huijs van Mijn Heer de Fraula, Borggraef tot Antwerpen in de keijzers-straet. De Tombe van Mevrouw Longue, Vrouwe van Oosterland in't land van Zirckzee Het Huijs van Mijn heer Vanden Branden, Schepene en Raed van Middelborg binnen de zelve stad.

Het stadhuijs van de stad Lier in Brabant

Het Huijs van den Heere Graef van Bergeijck inde stad van Mechelen Eijndelijk volgende de namen letterlijk in 't manuscript na den dood van dezen Ingenieur Architect bevonden, gelijk ik meermaels in zijn laesten levenstijd had verzogt; is daer op aengeteekend voor zijn laeste der groote Gebouwen: Het Huijs van Mijn heer Van Susteren, Heere van 's Gravenwesel, op de plaets de Meir tot Antwerpen.

Naer de dood van Jonker Joannes Alexander Van Susteren, Heere van 'sGravenwesel, jongman en af intestato overleden op 't eijnde van april 1764, is dit vorstelijk Huijs 'snagts van 24 augusti, 1764 publiek verkogt ter vrijdagsche Merkt binnen Antwerpen, en den Palmslag is gebleven ten voordeele van den heere de Fraula voor vijenvijftig duizend en eenige honderde guldens: alhoewel de agterbouwen niet voltooid waeren; gelooft men in 't algemijn, dat den voorgevel meer heeft gekost, als de heele koopsomme.

*Composita en Romana word geagt voor 't zelve order, zijnde het vierde van de vijf orders, beginnende volgens de Grondregels der architectura of Bouwkonst door Vinzio Samozzi, venetiaen met het order Toscana, en zoo opgaende met Dorica, Jonica, Romana en Corintica

Bijlage II

Lijst van werken⁴⁸⁰

Er is een lijst van bouwwerken die met zekerheid aan Van Bauscheit kunnen worden toegeschreven (Bijlage I). De toeschrijvingen zijn gebaseerd op gegevens die Van Bauscheit zelf heeft verstrekt aan Jacobus van der Sanden. Ze worden bevestigd door posten die voorkomen in het Rekeningenboek (1736 – 1761), het Boek van Inkoop (1742 – 1762) en het Coppyboek van Brieven (1748 – 1766). Deze boeken bevinden zich in het Stadsarchief te Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 2115 - 2117. In de Noordelijke Nederlanden ontwierp Van in de jaren dertig van de achttiende eeuw, voor minstens 10 belangrijke opdrachtgevers stadspaleizen en buitenplaatsen vooral in de provincie Zeeland. In de Zuidelijke Nederlanden ontwierp hij omstreeks 29 buitenplaatsen en woonhuizen voor belangrijke families. Als ingenieur architect treedt hij ook op als adviseur bij restauratiewerken aan kerktorens, het vergroten van kerkgebouwen, het ontwerpen van een sluis e.d. Minstens tien werken kunnen aan hem worden toegeschreven.

Het rekeningenboek bevat echter veel meer gegevens over opdrachtgevers en de werkzaamheden die voor hen werden verricht. Zij geven een beeld van de veelzijdigheid van het atelier. Van de meeste van deze werkzaamheden is niet duidelijk of er iets van over is. Soms zijn de werkzaamheden zo omvangrijk dat het wel een complete, herinrichting of (ver)bouw(ing) moet zijn geweest. Het gaat om meer dan 60 opdrachtgevers waarvoor Van Bauscheit optrad als vormgever van modieuze interieurs met kostbare marmeren schouwen die doorliepen tot aan het plafond, grote spiegels met gesneden, vergulde lijsten, tafeltjes met marmeren bladen en gebeeldhouwde en vergulde onderstellen uit lindehout, buffetten met ornamenten, fonteintjes, lambriseringen, plafonds, exclusief beeldhouwwerk, canapé's, sierlijke balustraden in hout of smeedijzer voor trappen en balkons. Hij ontwierp tuinen, toegangshekken, tuinbeelden, volières, doolhoven, tuinhuisjes. Hij ontwierp huisaltaren, orgels, ornamenten

480 Werken met * behoren tot het definitief toegeschreven oeuvre bekend uit publicaties in dit proefschrift genoemd. Dit overzicht blijft een werkljst en is vooral bedoeld om de diversiteit van het werk van het atelier

voor de gevel, vensters, bovenlichten, grafzerken, kerkmeubilair, hij leverde desgewenst schilderijen, kostbare stoffen enz.

De opdrachtgevers die worden genoemd in het rekeningenboek en een korte omschrijving van de werkzaamheden die werden verricht. De werken die geïdentificeerd zijn door Baudouin, in deze studie of in een van de andere genoemde publicaties over Van Bauscheit zijn aangemerkt met een *

Fol.1. 1734-35 Mijnheer den Schepenen de Man, ontwerp voor het verfraaien van een interieur, leveren van de witte marmeren schouw in de achterkamer en plaatsen ervan, leveren van ornamenten voor een deur en voor de schouw. Van Bauscheit wordt betaald voor het ontwerp en voor het geleverde beeldhouwwerk en de plaatsing ervan door zijn werknemers. Een meester timmerman zal de verbouwing hebben uitgevoerd.

1730-35, Mijnheer de Schepenen Moretus, herstel werkzaamheden en schoonmaakbeurt van beelden aan de gevel en borstbeelden in het interieur en herstel van een schouw. Deze werkzaamheden zijn onder zijn toezicht uitgevoerd door de beeldhouwers van zijn atelier.

Fol.2. 1735-36, Mijnheer van Herck, Ontwerp voor het verfraaien van het interieur, het leveren en plaatsen van een zwarte marmeren schouw en vervaardigen van de ornamenten voor de buffetten en voor de schouw. Van Bauscheit houdt toezicht bij plaatsing, de uitvoering van overige werkzaamheden zullen berusten bij een meester timmerman.

Fol.3. Mijnheer van der Ha, Wardijn Van der Aa

Fol.4. 1735, Mijnheer van Haevre, ontwerp voor een kleine verbouwing, het herstellen van een beeldje en het leveren van een bijpassend voetstuk. Voor de verbouwing heeft van Bauscheit drie blauwstenen dakvensters geleverd en 250 marmeren vloerstenen. Hij draagt zorg voor het vervoer en de plaatsing.

Fol.5. 1736, Capelmeester van de St. Annacapel, Mijnheer Martain, schoonzoon van de Smet, levering van witte en zwarte marmeren vloerstenen

van Bauscheit te illustreren. Het is een uittreksel van het rekeningenboek dat door mij getranscribeerd is. Op aanvraag kunt u hiervan een kopie krijgen.

1735-36, Mijnheer, schepene aalmoezenier Wellens, alhier, aan deze heer brengt hij voor het tekenen en vasseren, waarvoor hij enkele reizen heeft ondernomen, 10 ¼ dag honorarium in rekening.

1735-36 Mijnheer van Swijndrecht, alhier, werkzaamheden voor de bestaande graftombe van de familie

Fol 6. 1735-36 Juffrouw de weduwe Fallet, alhier, ontwerp en gedeeltelijke uitvoering van de verfraaiing van het interieur vergelijkbaar met de werkzaamheden voor mijnheer de Man. Het atelier levert een zwarte marmeren schouw en alle ornamenten van de buffetten, schouw en deur met bijkomende kosten voor vervoer. De knechten stellen de schouw en een knecht maakt een spiegellijst schoon. De werkzaamheden zullen verder zijn uitgevoerd door een meester timmerman.

Fol. 7. 1736, Mijnheer Rouvoet te Brugge, krijgt een rekening voor een gesneden lijst die Van Bourscheit heeft laten vergulden, inclusief vervoerskosten
1736, Mijnheer van Exel, Pastoor van het Begijnhof, Twee tafels met houten beeldhouwde onderstellen en marmeren tafelbladen, inclusief de kosten voor het vergulden van het houtsnijwerk. Hier wordt niet vermeld aan wie het houtsnijwerk werd uitbesteed. Meestal staat dit in het boek van Incoop dat echter pas in 1746 begint. Van Bourscheit besteedde houtsnijwerk meestal uit aan meester schrijnwerker Gran lean en aan Matthys Verachteren.

Fol 8. 1736-37, Mijnheer van den Branden te Middelburg krijgt een rekening voor een aantal laatste werkzaamheden voor de buitenplaats Sint Jan ten Heere*. Van Bourscheit maakte voor deze buitenplaats het totaal ontwerp van huis, interieur en tuin. Vermoedelijk voerde Baes metselaer Spruijt het project uit onder directie van Van Bourscheit. Het leveren van zaad, van het smeedijzeren hek, inclusief vervoerskosten, tolgelden en de kosten voor het verpakken, het leveren van koperen spijkers en vier vergulde, ook zijn nog vier limburgse kazen geleverd.

Fol. 9. 1734-1736, Heer van Outhuijsen (Van Dishoeck), De posten hebben betrekking op de afwerking van het Van Dishoeckhuis* dat door van Bourscheit werd ontworpen en onder zijn directie door baes metselaer Spruijt werd opgetrokken.

1735, Heer van Outhuijsen i.v.m. ontwerptekeningen en plattegronden voor de buitenplaats Domburg* en voor het huis van mijnheer van Outhuijsen.

1735, Mijnheer van Domburg*, kindergroepje van bemtemer steen inclusief vervoer tol en invoersrechten, leveren van druivenranken, fruitbomen, herschilderen van een schilderij voor de eetzaal (voor het van dishoeckhuis of voor de buitenplaats).

Fol. 10. 1736? Mevrouw van Dishoeck, bovenstaande posten voor het Hof te Domborg* worden in rekening gebracht aan de moeder van Van Dishoeck, vrouwe van Domburg. Voor deze opdrachtgeefster worden tussen 1736 en 1743 nog bedragen voor het leveren van bronwater en chocolade in rekening gebracht.

Fol. 11. 1736-1738, Mijnheer van Crabbendijcken, Middelburg, krijgt een rekening voor het leveren van garnituren batisten hemden.

1741-43, Mijnheer Panni te Middelburg, voor een groepje van drie kindjes in bemtemer steen

1743, Mevrouw van Couwerwe te Middelburg, laatste posten betreffende verfraaiing van huis en tuin van de buitenplaats, hardstenen voetstukken, terracotta vazen, inclusief vervoer, tol en invoerrechten, een stuk duitse groene stof. (Sint Jan ten Heere)*

1743, Claukens, deurwaarder, voor rekening van de Munt betaald

Fol. 12. 1733-34, Jacobus Le Boeuf uit Leiden, handelaar in bouwmaterialen wordt een bedrag in rekening gebracht voor geleverd beeldhouwwerk, o.a. pilasters van een schouw

Fol. 13. 1736-1739, Carel Notelé, uitgaven en opbrengsten i.v.m. het beheer van het landgoed Emmaus te Hoboken blz. 13.

Fol. 14. 1736, de Heer Bacon Bacout te Brussel, voor het zenden van 200 ansjovisjes. Vervolg uit het boek van inkoop no. 3 fol. 40.

1736, aan Francis Baets geld betaald voor het maken en verpakken van eenige papieren patronen van tapijten in het huis van de Heer Leesgieters

Fol. 15. 1736-38, Commandeur van Pitseburg, kosten Ruijsenhuis*. vervolg uit boek van inkoop no. 2 fol. 42.

Fol. 16. 1736, De paters van de Lieve Vrouwe broeders, alhier, herstel altaar in de Onze Lieve Vrouwe Kapel.

Fol. 17. 1736, Juffrouw Paets, Rotterdam, twee terracotta borstbeelden Voor de fam. Paets levert vader Van Bourscheit al gevelbeelden voor architectuur van Adrianus van der Werf.

1736, Mijnheer Flinck, Rotterdam, voor leveren van grote potten, teylen.

1736, Jacob Urgroeni, Zeeland, 12 pond chocola inclusief vervoer -en tolkosten.

1736-37, Mijnheer de baron Goos, een konsolle voor onder een klok en voor tekenen en vasseren o.a. aan een poort voor het huis van de Heer Ockers. Hij heeft voor Baron Goos ook een tombe getekend maar vermeldt hier dat dit ontwerp niet in rekening gebracht wordt omdat het niet zal worden uitgevoerd.

1737, De Heer Verdussen, alhier, ornamenten voor een wijzer vermoedelijk een zonnewijzer.

1734-38, Nicht van Tricht, blauw stenen zerkje van drie voet in het vierkant met witte marmeren banden en een wit marmeren kruis met ingecapte letters
Fol. 18. 1736-37, Constantijn van Horen, Zeeland, drie zerken voor een stoep met een lijst.

1733-1735, Mijnheer Pieter Cops, hier worden nog andere niet gespecificeerde bedran in rekening gebracht aan Zeeuwse opdrachtgevers

1736, Heer Ockers, admiraal van Zeeland, levering en verzending van een groene schouw van Egyptisch marmer

Fol. 19. 1736, Sr. Adriaan de Nijs, leveren van een slijpsteentje

Fol. 20. 1734-36, Mijn Heer du Bois, alhier, Sorghvliet* Hoboken, verschillende posten

Fol. 21. 1736-38, Mijnheer Claessens, rekening voor ontwerp en uitvoering van verbeteringen aan huis en tuin van zijn buitenplaats. Er wordt ook nog een flink bedrag uit het voorafgaande rekeningenboek getransporteerd (ruim f 2000- en groot bedrag voor die tijd) waaruit valt af te lezen dat van Bourscheit de vormgeving van de buitenplaat voor een groot deel heeft bepaald*.

Fol. 22. 1736, 37, Mijnheer Lowies de Coninck, alhier, drie zakken schelpen.

1737-38, Mijnheer Penitensier, alhier, voor levering van een wit marmeren tafelblad en witte marmeren plaatjes in de gardons.

1736-37 Juffrouw Antoni, alhier, (bewoont kasteel Loenhout*), een schouw van Egyptisch marmer en het stellen ervan, de ornamenten in hout voor de schouwboezem en een tekening voor de schrijnwerker.

Fol. 23. 1736-37, Mijnheer Schepene Mertens, alhier, verfraaiing van het interieur, ontwerp en levering en plaatsing van een zwart marmeren schouw tot aan de balk met toebehoren en houten ornamenten.

1737, Mijnheer Cuypers, meester steenhouwer te Middelburg, krijgt een rekening voor geleverd Bentheimer steengruis.

Fol. 24. 1734-1737, diverse posten voor Mijnheer van Vorselaer*, allhier, voor werkzaamheden aan zijn buitenplaats en huis in de stad.

Fol. 25. 1733-1736, Tresoriërs van de stad Middelburg, ontwerpen voor de Koepoort*, en voor het stadhuis*, een ijzeren leuning voor de trap van het stadhuis* diverse tekeningen en de uitvoering, ontwerp voor de criminele vierschaar met plattegrond en ijzeren hekwerk*, wapens van Bentheimer steen voor de Koepoort*, vervoerskosten, tol en invoerrechten.

Fol. 26. 1732-46, rekening voor in opdracht van burgemeester Citters te Middelburg vervaardigde tekeningen van de facade van het stadhuis* om deze te verfraaien en een naastliggend pand te verbouwen

Fol. 27-28. 1735-37, Heer van den Branden, Middelburg, diverse posten voor afwerking buitenhuis Sint Jan ten Heere*

1735-38, idem posten voor afwerking van het interieur, kan ook gedeeltelijk betrekking hebben op het huis in de stad.

Fol. 29. 1735-37, Heer Dormer (tot Beveren), ontwerp voor verfraaiing van diverse vertrekken in het interieur, leveren van schouwen en stellen ervan, leveren van ornamenten voor lambriserings en schouwboezem, ornamenten voor buffetten. Voor het stellen van de schouwen wordt ook koperdraad en 'plaster' of stuc geleverd. Dit geldt ook voor de eerder geleverde schouwen.

Fol. 30. Via de Heer Rennie van Cuijl ontvangt Van Bourscheit diverse betalingen van rekeningen voldaan door Zeeuwse opdrachtgevers.

Fol. 31. 1738-43, Cornelus van Bortel, uitgaven en inkomsten in verband met het landgoed Emmaus te Hoboken.

Fol. 32. 1736, procurator van de Lieve vrouwe broeders, witte marmeren zerk voor juffrouw de Pret Zaliger bestemd.

1738, ornamenten voor een buffet bestemd voor de Heer Camfort, gemaakt door Van Bourscheit voor Gran iean (meester schrijnwerker waar Van Bourscheit veel mee samenwerkt, meestal vervaardigd grand iean de houten onderstellen e.d. voor tafels ontworpen door Van Bourscheit.

1737, Mijnheer de Labistraet, Den Haag, 12 pond chocolade.

1738, Heer du Bois, Middelburg, 12 gaut vlistiens Is dit bladgoud?

Fol. 33. 1737, Voor de heren schepenen van de brandkamer het ontwerp van een pomp in blauwe hardsteen inclusief het ijzerwerk, levering en plaatsing op de Paardenmarkt alhier.

Fol. 34. 1738, verrekening met van der Eijnden die een gedeelte van huis en land van het steengelech te Hoboken van Van Bourscheit huurde gedurende 1 ½ jaar.

Fol. 35. 1737-38, Monsieur Bollina, Delft, voor levering van een plaat statuari marmer, 40 tonnen bemtemer steen gruis, vier kindjes van bemtemer steen om voor Van Bourscheit's rekening te verkopen.

1740 idem, voor 25 tonnen steengruis

Fol. 36. 1737, Mijnheer Peytier, alhier, diverse posten, verfraaiing buitenhof Troyentenhof*

1737-38, Mijnheer de Staten Generaal Ferlemant, Den Haag, voor een piedestal van blauwe steen, gepolijst met zwarte bandjes inclusief vervoerskosten en tolgeld.

1737, Vicarus van de Catuysers Kartuizers, 500 pond plaster inclusief het bezorgen..

Fol. 37. 1734-38, Mijnheer Passenrode pastoor?, diverse posten Totaalbedrag ruim f 2000,- Van Bourscheit breng een honorarium in rekening voor 63 ½ dag tekenen en vasseren. Het betreft het verfraaien van het interieur en om een verbouwing van zijn huis waarbij drie dakvensters worden geplaatst, een hardstenen poort, en in het interieur schouwen, buffetten e.d.

Fol. 38. 1737-38, Heer du Bois, alhier, Pulhof*, buitenplaats te Berchem, diverse posten, ook posten die betrekking hebbe op Sorgvliet* Hoboken.

Fol. 39. 1738, Mijnheer de secretaris Linschot, Delft, geleverd een wit marmeren basreliëf.

1739, Pastoor van Calloo, ordonneren van de kerk*

1737-38, Mijnheer Carlo Bosschaert, posten i.v.m. verbouwing Boeckenberg* schouw, dorpels, marmeren vloerstenen.

Fol. 40. 1736-1738, Mijnheer de Wardijn, Kasteel den Brandt*, posten voor tekenen en vasseren en leveren en stellen van schouwen inclusief vervoer.

1736, Mijnheer de Baron van Schilde, alhier, posten i.v.m.toegangspoort met ijzeren hek voor het Hof van Schilde*.

Fol. 41. 1736, Mijnheer Jacobus Bosschaert, voor een tafelschijf, aan dezelfde opdrachtgever worden elders in het rekeningen boek grote posten in rekening gebracht vervolg fol 70.

1737, Mijnheer Gauban, Heer van Melsen, alhier, repareren van het beeldhouwwerk aan de achtergevel van zijn huis.

Fol. 42. 1737, Mijnheer van 's-Gravenwezel, Mijnheer van Susteren, Kasteel te 'sGravenwesel*, diverse posten, tekenen en vasseren, stenen balkon, en ornamenten voor de schouw van Uedele huis.

Fol. 43. 1737-38, Mevrouw Melijn, alhier, verfraaien van het interieur en remise, tekenen en vasseren, leveren en stellen van schouwen, ornamenten voor buffetten, betimmering en schouwen, supraporte, hardhouten ornamenten voor de boog van de remise.

1734-1740, idem.

Fol. 44. 1736-1738, Mijnheer Schilders, alhier, diverse posten m.b.t. verfraaien buitenplaats. Een van de weldoeners van de Academie voor Schone Kunsten vanaf 1741. Waarschijnlijk de Lindenhof*

Fol. 45. 1737, Mijnheer van Hooren, Heer van Borght, Zeeland, kleine bedragen i.v.m. leveren goederen.

1737, Andries van der Veene, alhier, heeft ontvangen bouwmaterialen en heeft met zijn knechten gewerkt voor Van Bourscheit of diens neef Francis Baets.

1736-38, Juffrouw Emtinck, begijntje, alhier, enkele posten i.v.m. herstel beeldhouwwerk. Teken en vasseren voor de bouw van haar huis. Zij is vaste

klant en komt nog een aantal malen voor in het rekeningen boek met grote posten.

Fol. 46. 1717-24, 1734 in de rekeningen, de Hertog van Ursul*, tekeningen en plattegronden voor een bascour met stal en remise, marmeren tafels, portret, begeleiden van herstelwerkzaamheden aan het buiten van de Hertog te Hoboken.

Fol. 47. 1738-41, Mijnheer Perponcher te Goes, Zeeland, een knecht heeft 35 dagen gewerkt aan het herstellen van beelden op diens buitenhof.

Fol. 48. 1737-39, mijnheer Lantsheer*, Middelburg, Zeeland, diverse werkzaamheden voor buitenhof, poort, hek, piëdestals inclusief vervoer, tol en invoerrechten.

Fol. 49. 1738, Sr. Absil te Amsterdam, serie beeldhouwwerken om voor rekening van Van Bourscheit te verkopen.

Fol. 50. 1739, Juffrouw Panino, begijnhof, alhier, herstel altaar in de kerk van het Begijnhof.

1737, Mijnheer de Visser, derde heer van Borgerout, marmeren zerk.

Fol. 51. 1737-39, Mevrouw van Bouchout, tekenen en vasseren*. Emptinck 1737-39, idem, herstel en verfraaien van het kasteel kleine posten.

Fol. 52. 1718-1720, Markies de Prié, ordonneren, tekenen, vasseren, in opdracht van het Hof te Brussel*, Gelegenheidsarchitectuur in samenwerking met Van Bourscheit I.

Fol. 53. 1717, in 1744 verrekening via Carel van Zieun, zwager van Van Bourscheit, Markies van Westerloo*, werkzaamheden uitgevoerd samen met Van Bourscheit I.

Fol. 54. 1739, Mijnheer de thesauriër Corneliesen, voor een blok marmer uit Amsterdam inclusief vervoer, invoer en uitvoerrechten e.d.

Fol. 56. 1737- 41, Mijnheer Milerio, diverse posten i.v.m. (ver) bouw van zijn huis en interieur. Teken en vasseren, een hardstenen poort, leveren en plaatsen van schouwen met alle ornamenten e.d.

Fol. 57. 1737-39, Heer van Mercksem, alhier, Mijnheer Roosendael?, voor zijn huis aan de Meir vloerstenen, voetstukken voor 4 kindjes, piëdestal voor groep van Pan en Seringa, vervoerskosten e.d* *archieff Staring, kunsthandel 1905.*

Fol. 58. 1738-39, Mijnheer van Mercksem, Mijnheer van Lunden, transporteren van beelden e.d. van het Hof van Mijnheer Claessen naar hun buitenplaatsen.* *Hemsdael*

Fol. 59. 1736-39, juffrouw de weduwe Cogels, verfraaien van haar interieur, heel rijk o.a. ornamenten aan deur, boven deur, aan de betimmering, voor het plafond e.d.

- Fol. 60. 1734-36, Mijnheer Caspar Ribaut, voor gelever de goederen: hardstenen piëdestals, vervoer e.d., terracotta vaas.
- Fol. 61. 1739, Mijnheer de Fraula*, rekening van het aannemen van de bouw: diverse posten i.v.m. de bouw van huis de Fraula*.
1738, Juffrouw de weduwe Masdijck, Rotterdam, 30 tonnen Bentheimer steengruis.
- Fol. 62. 1738-39, Mijnheer Roosendael zaliger, posten i.v.m. Hof te Mercksem.
- Fol. 63. 1733-40, Mijnheer van Hoorne*, herstel en verfraaien: schoonmaken gevel en beelden in de tuin, schouwen, ornamenten, portretlijsten.
- Fol. 64. 1738, Mijnheer de Bridt*, alhier, te betalen door van Bourscheit 2 tonnen goet bier en vier tonnen clijn bier.
- Fol. 65. 1738, J. F. Cop Emmaus, inkomsten en uitgaven.
- Fol. 66. 1739, Juffrouw Emtinck (reeds genoemd), herstel beeldhouwwerk, vervolg van fol. 46.
1740, Mijnheer du Bois, Hoboken Sorghvliet*
- Fol. 67. 1737-38, Mijnheer Verdussen i.o.v. Mijnheer van Herck, kapelmeester van de Venerabelkapel van de O.L.Vrouwekerk, tekening van een kroon, vier vazen, vier konsoles, twee engeltjes, hoornen des overvloeds uit lindehout, divers snijwerk, ornamenten e.d., tekening van bankje voor het ante-pendium uit te voeren in zilver.
- Fol. 68. 1739-42, Emmaus, pachter Carel Notelé.
- Fol. 69. 1740, Mijnheer van Herck Kopenhagen, kindergroepjes van Bentheimer steen. Van Bourscheit gebruikt zelf de term bemtemer steen.
- Fol. 70. 1739-49, Mijnheer Gauban, Heer van Melsen, schilderen en repareren van de gevel.
1739, Mijnheer J. Bosschaert, schoonmaakwerk buitenplaats, vervolg van fol. 41. Gezien de posten in het rekeningenboek moet het gaan om een grootscheepse verbouwing van een buitenplaats te Hoboken. Waarschijnlijk het Pannenhuis*
- 1736-40, Mijnheer van Merlen, alhier, tekenen en vasseren, voor een cabinet en voordere comoditijten achter uE hof ten uwen huisen.
- Fol. 71. 1739, 40, Mijnheer van Susteren, Heer van 'sGravenwesel, kasteel*. Ontwerp poort en het leveren van ornamenten.
1736-40, Mijnheer Segers*, alhier, ontwerp verfraaien van de gevel, balkon en ijzerwerk.
1736, Heer van Merlen, alhier, vervolg van post op Fol. 70.
- Fol. 72. 1739-40, Juffrouw van Avre, begijntje alhier, vier vaasjes met voetstukken om bloemen in te zetten
1736, 44, 46, Monsieur Tervin, Middelburg, herm van een kindje van wit marmer, geleverd 100 ton steengruis.
1736, rekeningen aan Cornelus Vermeij, i.v.m. blok avendelsteen, zaag en vervoerkosten, en het betalen van vracht namens de Heer Cocquelle voor de marmeren kindjes. zie fol 54.
- Fol. 73. 1740, Eerwerdige Moeder van het gasthuis te Turnhout, tombe met verfraaiing van beeldhouwwerk in lindehout.
1732, 36, Cornelis Spruyt, Vlissingen, voor geleverde stenen dorpel en 63 tonnen steengruis, rekening 1746.
1738, Mijnheer Peijtjer*, een sluitsteen, inclusief plaatsing ervan, voor zijn huis. In de stad of het reeds genoemde Troyentenhof?
- Fol. 74. 1738, Mijnheer Doncker, Goes, kindergroepje, hardstenen piëdestal, vervoer.
1741, Mijnheer Bronckhorst getekend en gevaseert.
- Fol. 75. 1739, 41, Mijnheer de Fraula*, diverse posten voor zijn stadspaleis.
- Fol. 76. 1739, 40, Juffrouw de Boey*, Calloo, diverse posten i.v.m. de bouw van haar huis.
- Fol. 77. 1740, 41, 48, Monsieur Absil, rekening i.v.m. marmerleveranties, Bentheimer steen, verrekening beeldengroepjes e.d., vervoer e.d.
- Fol. 78. 1739, Juffrouw Ambuijsen, voor Juffrouw van den Euvel, alhier gesteld en geleverd, twee medailles met apostelen in de kerk van de apostelinne, vervolg van fol, 49.
1739, Mijnheer de kapelaan van Bouchout, het orgel van Bouchout, tekening van orgel en ocsael.
- Fol. 79. 1733-37, Markies de Rubi, diverse posten i.v.m. werkzaamheden aan kasteel te Hoboken. Het Schoonselhof*.
- Fol. 80. 1739-41, Kerkmeesters van de O. L. Vrouwekerk, een christus van bemtemersteen gesteld aan het kruis van hardsteen. Modellen voor ornamenten in hout voor lantaarns e.a.
- Fol. 81. 1733-37, posten in verband met het Schoonselhof *van markies de Rubi.
- Fol. 82. 1739-41, Mijnheer Nackens, op de Copere brug, verfraaiing van de gevel en het interieur, transporteren en herstellen van beelden, schilderen van de figuren e.d., tekenen en vasseren. Troyentenhof? Het is ook het of van Juffrouw Schut, familie van Heer Peytier.
- Fol. 83. 1738, 39, 42, Mijnheer de baron Liun, Commandeur van Pitseburg, getekend en gevaseert, verschillende reizen naar Mechelen.
1740-41, Mijnheer van Reet, Mechelen, tekening van een cabinet.

1741, Sr. de Bodt, beeldhouwer alhier, i.v.m. een blok bemtemer steen.
1741, Mijnheer Bruijninx, onkosten voor repareren van de lieve vrouw.
Fol. 84. 1739-41, Heer van Mercksem en Homis, toren van Mercksem*, reparatie, tekenen en vasseren, beeldhouwwerk.
Fol. 85. 1741, Juffrouw Emtinck, leveren en plaatsing van vier vazen in Bentheimer steen, schilderen van vazen en andere beelden, gieten van loden dokken, leveren van koperen dokken e.d. voor buitenplaats. Vervolg van fol. 66.
Fol. 86. 1736-40,41, Mijnheer den Marckgrave, voor 25 dagen tekenen en vasseren.
1741, de Heren Drossaerden van Schilde en 's-Gravenwezel voor een stenen brug tussen beide heerlijkheden.
1741, Mijnheer van Herck, alhier, gemaakt en geleverd alle ornamenten voor twee buffetten, bestaande uit grote boogstukken en vier consoles in de hoeken. Vervolg van fol. 2.
Fol. 86. 1738,42, pastoor en regeerders van Casterlee*, visiteren van het verbrande kerkkoor en de toren en maken van plan tot herstel en begroting van de kosten tot herstel e.d.
Fol. 87. 1740-41, Commanderie van Pitsemburg, huur en opknappwerkzaamheden aan Ruijsenhuis*. Vervolg van fol. 15 en fol. 72. Elders wordt gesproken over Groot en –Klein Ruijsenhuis.
1742, eerste huishuur van het Reuzenhuis, dit zal het verbouwde huis zijn want het huren van het Ruijsenhuis komt in 1737 ook al voor in de rekeningen.
1740,41, Sr van Dam, Middelburg, Zeeland voor bezorgen van een coppel schilderijtjes van p:b: Peter Baets.
Fol. 88. 1740,47, De heer Nicolaas Bacon, Brussel, zoon van mevrouw van Dishoeck, krijgt nog geld voor het verkopen van enige caens?
1740, 47, Mijnheer Anthoni van Dam, Middelburg, Zeeland, voor zes consoles ter verfraaiing van een schouw en vervoerskosten e.d. Betaald door burgemeester Van Citters.
Fol. 89. 1737-42, Mijnheer de kanunnik Knijf, familie van de eigenaresse van de Boeckenberg te Deurne? Maria Theresia Carolina Knijf, zij erft het buitenhuis van tweede echtgenoot Carlo Bosscaert en laat het na aan haar broer Michael Antonius Knijff, voor ontwerp ter verfraaiing van huis en interieur, o.a. sluitsteen, consoles, ornamenten voor zoldervensters, koppen van bemtemersteen, ornamenten voor theater en volière, ornamenten voor boven de deur, schelp voor een cascade, twee houten vogels, ornamenten voor betimmering van de zaal e.a. grote post! Fol. 90. 1740,41,43, Rentmeester Torfs, Lier, ontwerp en werkzaamheden voor het stadhuis van Lier*.

Fol. 91. 1741, Heer van 'sGravenwezel, verfraaiing zerk in het koor van de St. Jacobskerk, in wit marmer.
Fol. 92. Heer van den Brande*, vervolg van fol. 28.
Fol. 93. 1741, Dijkgraaf, hoofd gecommiteerde van de polder van Abstrueel, ontwerp en werkzaamheden voor een sluis* bij het fort St. Philip.
Fol. 94. 1740-1748, Pastoor van Waerloos*, getekend en gevasseert voor de lambrisering van de kerk, 26 consoles in linden hout, loon schrijnwerker, ornamenten in stuc, pleijster voor ornamenten in het gewelf, vervoer.
1739-1743, Mijnheer Follet, balustrade voor een trap
Fol. 95. 1739-40, Juffrouw de Boeij*, ontwerp voor het bouwen van haar huis te Kalloo*, diverse werkzaamheden steen en –beeldhouwers.
Fol. 96. 1738-43, Mijnheer de Bridt, ontwerp en werkzaamheden aan het huis, en interieur van deze Heer, brouwerij de Roose*, alhier.
Fol. 96. 1740,42,47, Mijnheer Rowies, de kerkmeester van het kasteel, ontwerp voor orgel, ordonneren van het schrijnwerk voor het orgel, ornamenten en beeldhouwwerk. Bouchout. Waarschijnlijk is dit het ontwerp van een orgel dat is bewaard in Museum het Vleeshuis te Antwerpen*.
1741-43, Mijnheer Lantsheer*, Zeeland, diverse werkzaamheden, schoorsteenmantels, ijzeren balustrade, ontwerp tekeningen e.d. Vervolg van fol. 48.
Fol. 97. 1738, 40, 41, Pastoor van Mortsel, ontwerp tekening sanctuarium* met alles wat er bij hoort, werd uitgevoerd in gietijzer door Cornelis Marckx onder directie van Van Bourscheit, deur van het sanctuarium met basreliëf, en plaatsing door zijn knechten e.d. Mijnheer de graaf van Frosius wordt hier genoemd, dit is waarschijnlijk de mecaenas die het sanctuarium schenkt aan de kerk en wiens naam is ingegoten.
Fol. 98. 1741-42, Tresoriërs van de stad Brugge, visiteren en adviseren m.b.t. herstel van de toren van de Halle* van de stad Brugge Hij noemt zichzelf in dit soort opdrachten architect en ingenieur.
1742, Monsieur Jasper Moons, alhier, geleverd twee blokken Bentheimer steen, Van Bourscheit gebruikt de term bemtemer steen.
Fol. 94. 1740,42, Mijnheer Arnoldus du Bois, (ver) bouw van zijn woonhuis*, diverse posten.
Fol. 100. 1742-44, vervolg reparatie Ruijsenhuis.
Fol. 102. 1742, Mijnheer Bruijninx, leven en stellen van een tablet wit marmer.
1740, Mijnheer de Kliever, Vlissingen, geleverd een schilderij en een gesneden vergulde lijst.
1743, Monsieur Lauwers, geleverd een stuk wit geaderd marmer.

- Fol. 103. 1740-43, Mijnheer van Reet, Mechelen, tekening en plattegrond van een cabinet, diverse werkzaamheden vasseren, verblijf en –vervoerskosten. 1742-43, Mijnheer Lowies de Coninck, alhier, tekenen en vasseren voor zijn buitenplaats, en aan zijn stadswoning, het laten graveren van een zonnewijzer.
- Fol. 104. 1739, 1746 betaald, Mijnheer van Outhuijsen, Van Dishoeckhuis* Zeeland tekeningen voor het huis en de betimmeringen van kamers, een orgel, schouwen e.d., leveren van drie schilderijen met lijsten. Zie onder volgende rek. 1733,46 Nakijken Mijnheer Mattias, secretaris te Kontich in zijn huis te Lier, ordonneren van het huis.
- Fol. 105. 1743, Bisschop van Antwerpen, diverse werkzaamheden interieur: ontwerptekeningen, schouwen, ornamenten, houten ornamenten worden vastgemaakt op de marmeren schouwen, portret van koningin van Hongarije e.d.
- Fol. 106. 1741-43, Juffrouw Emtinck, werkzaamheden voor interieur en tuin. 1741,44, Mijnheer Hellin, alhier, ontwerpen, leveren van schouwen en het stellen ervan, houten ornamenten voor buffetten en schouw.
- Fol. 107. 1739,1748 betaald, Mijnheer van Laer, alhier, tekenen en vasseren en calculatie van de kosten betreffende herstel van het huis de Taefel ront*.
- Fol. 108. 1736-43, Mijnheer van den Brande*, afwerking St. Jan ten Heere en huis in de stad, enkele posten, ook het uittekenen van diverse familiewapens door knechten. Vervolg van fol. 92.
- Fol. 109. 1743, Mijnheer du Bois, de Oude, herstel van huis aan de Lange Nieuwstraat 22*, toezicht E. Baets.
- 1742,43 Mijnheer Lunden, tekenen en vasseren.
- 1736, 43, Mijnheer burgemeester La Faille, ordonneren van een brug en maken van een tekening, Pulhof*?
- 1739, 43, 49, Monsieur Couvent, Kontich, orgel van Bouchout, ornamenten, onkosten en loon Verachteren, kosten geleverd hout. Ontwerp Vleeshuis?*
- Fol. 110. 1742, 46, Dekens van het Koveniershof*, alhier, ontwerp en werkzaamheden i.v.m. restauratie.
- Fol. 111. 1738,43 Mijnheer van Vorselaer*, werkzaamheden aan het huis van Mijnheer van der Werf en in zijn huis.
- 1741,45, Mijnheer Passenrode, tekenen en vasseren e.a.
- 1738,45, Mijnheer de Neuf, koordeken van de Kathedraal alhier, tekenen en vasseren voor buitenhuis, plattegrond en gevel van stal en remises en bascour.
- 1743, Mijnheer Scheers, pastoor van Casterlee, twee wijwater vaten, rood gepolijst marmer.
- Fol. 113. 1742-46, diverse posten i.v.m. beheer van het landgoed Emmaus te Hoboken. Vervolg van fol 68.
- Fol. .114. 1739, 42, Mijnheer van Swijndrecht voor een zerk met toebehoren in de St. Jacobskerk.
- 1737, 41, Mijnheer van Avre, tekenen en vasseren, reparere en stellen van een oude rode marmeren schouw, betaald voor twee lindebomen. Mijnheer le Haevre fol 4. ?
- 1741, 44, Heer van Beeck, schout en secretaris van Wuustwezel*, herstellen en ordoneren , maken van eentekening van een nieuw belfort*.
- 1738, 41, Kerkmeesters van de St. Pieterskerk* te Turnhout, tekenen en vasseren, uurloon voor zijn discipel.
- Fol. 116. 1739,41 vasseren en ordonneren aan en hoeve onder Wilrijk, ten dienste van erfgenamen van Mijnheer de Wit, i.o.v. Mijnheer Moretus.
- 1743, 44, Mijnheer Wellens in de Hoogstraat alhier, tekenen en vasseren, verbeteren van naastgelegen woonhuis.
- 1742, 45, Mijnheer van Meeren, Heer van Cruijshouten, ontwerp tombe e.d.
- Fol. 117. 1744, 46, Mijnheer Casterman, Vlissingen voor 100 tonnen Bentheimer steengruis.
- 1743, 45, 48, Mijnheer de Graaf van Odion, tekenen en vasseren, leveren van blauwstenen bak en dekstukken.
- Fol. 118. 1743, 44, Bisschop van Antwerpen*, Voor de grote kamer, ornamenten voor canapé's, lijsten van spiegels met ornamenten, vervoer van spiegels uit Amsterdam en het sturen van tekeningen naar Amsterdam.
- Fol. 119. 1741,44, St. Pieterskerk te Turnhout*, t.a.v. Mijnheer Wauters, secretaris van de bisschop, 12 engelen en bas-reliëfs voor lambrisering en biechtstoelen.Vervolg van fol 115.
- Fol. 120. 1743, 44, Mijnheer Walkiers van Oostwinckel te Gent, diverse posten, tekenen en vasseren, slijpsteen, koorden voor de klok, aanvoer blauwe en witte steen, kalk, diverse werkzaamheden van de steenhouders, vervoer e.d. Kasteel Loenhout*.
- Fol. 121. 1744, Mijnheer van de Velden, Toren van Beveren*.
- 1741,44, Meester timmerman, Jan B: Peeters, Turnhout i.v.m werkzaamheden voor lambrisering van de St. Pieterskerk*, fol. 119.
- 1739, Mijnheer van Wingen te Loven, tekenen en vasseren voor een doolhof, visiteren van zijn huis en het ordonneren van een reparatie.
- Fol. 122. 1743, lening aan de vader van E. Baets vader van Engel.
- 1744, Bisschop van Antwerpen*, gemaakt en geleverd drie trumeau tafels met tafelschijven van wit geaderd marmer, zijn knechten werken aan de voeten van

de tafels, kosten voor het laten draaien van de bollen, ook tekenen en vasseren voor voorgevel en andere werken.

Fol. 123. 1741, 43, 44, 47, Mijnheer van den Brande*, Middelburg, diverse soorten zaad, elsentenen, wijn, neutoli notenolie, boecken gaut bladgoud e.a.

Fol. 124. 1744, Mevrouw van Schilde, Toren van Schilde* diverse posten. 1744, Monsieur Verachteren, voor het maken van een tekening voor de proef van de schrijnwerkers.

Fol. 125. 1743-47, Commanderie van Pitseburg, onkosten en huur van het Groot en Klein Ruijsenhuijs wordt vervolgd op fol 176.

Fol. 126. 1732, 39, 40, 41, 42, 44, 46, de heren Thesauriërs van de stad Middelburg, vazen voor de koepoort* ijzeren hek voor de vierschaar met specificatie van diverse kosten voor vervaardigen onderdelen, beeld van Bentheimer steen van graaf Jan, degen van koper, leeuwen, houten mallen, tekeningen, vervoer e.d. voor het stadhuis*.

Fol. 127. 1743, Mevrouw Delcampo, alhier, tekenen en vasseren aan een ijzeren balkon boven de poort van haar huis, in het groot en in het klein.

1745-1754, Mijnheer van Susteren, Heer van 'sGravenwesel, Kasteel*, diverse posten.

1742, 43, 46, Mijnheer du Bois de Oude, diverse posten, Lange nieuwstraat 22* en Sorghvliedt Hoboken*, betaald door Jacobus du Bois.

Fol. 128. 1745, Mijnheer Labistraet alhier, tekenen en vasseren ornamenten voor buffetten en een schouw.

Fol. 129. 1744, 45, de Heer Grimallo, diverse onkosten i.v.m. vervoer van wijn e.d.

Fol. 130. 1743-48, bedragen die door diverse opdrachtgevers via Mijnheer van Ertborn worden gestort op rekening van Van Bourscheit. Van Ertborn betaalt ook rekeningen namens Van Bourscheit.

Fol. 131. 1745, De kapelmeesters van de Venerabelkapel, hij ontvang een bedrag van ruim 16000,- voor het altaar*, daarin is begrepen het arbeidsloon meerster beeldhouwer sr. Galle die het marmeren gordijn heeft vervaardigd en sr. Giesdie aan twee beelden heeft gewerkt.

Fol. 132. 1743, rekening aan de erfgenamen van Mijnheer Goos*, er wordt niet vermeld in welk jaar de werkzaamheden zijn uitgevoerd. Tekenen en vasseren, voor het huis in de Lange Gasthuisstraat en voor het huis op de Oude Borse.

1743, Juffrouw Hendricx, Cruijbeek, een zerk met witte marmeren letters e.d.

Fol. 133. 1740, 1742, 44, Mijnheer de graaf van Bergeyck, huis te Mechelen* beeldhouwwerk, wapen, sluitsteen, tekenen en vasseren, frankeren van de mallen die naar namen zijn gezonden voor de schouwen, 74 ½ dag, reizen e.d.

Fol. 134. 1744 – 1751, landgoed Emmaus te Hoboken, Cornelus van Bortel, genamt het goet van Peeter Hennes, daer nu woont Carel Notelé.

Fol. 135. 1743,44,45, Commanderie van Pitsenburg, bouw van het huis te Putte*? Diverse bedragen die door Van Bourscheit zijn betaald aan diverse werklieden. Vervolg op fol 143.

Fol. 136. 1740, 45, 46, Mijnheer van Horne, schepene alhier, tekenen en vasseren van o.a. het huis aan de Korenmarkt, vrachten blauwe en witte steen. Vervolg van fol. 63.

1745, Juffrouw de weduwe van Jacobus Schippers, in de brouwerij den Sluijt te Mechelen, witte marmeren schouw, vervoer per schip.

Fol. 137. 1744-46, Juffrouw Emtinck, vooral posten betreffende verfraaien van de tuin en het interieur: beeldhouwwerk, meubilair en fraaie gebruiksvoorwerpen zoals vergulde bloemen. Vervolg van fol. 196.

Fol. 138. 1746, 47, de Heer Goethals jr., Middelburg, heeft voor Van Bourscheit diverse bedragen ontvangen van Zeeuwse opdrachtgevers: de heren, Casterman uit Vlissingen, Jacob Urgroini, Spruijt, de Cliever, van Hooren, Leendert Bomme, Steengracht.

Fol. 139. 1742, 49, Mijnheer Bartelomeus Bomme, voor een koperen vaasje inclusief vervoer.

Fol. 140. 1742, Mijnheer Lantsheer, Zeeland voor het versturen van arlaquin marmer en kosten van het ijzeren hek, en een betaling aan de schilder Eijckens voor het maken van een schets voor het plafond.

Fol. 141. 1742, Heer van Susteren, Heer van 'sGravenwesel, werkzaamheden voor het kasteel*, vormgeving rond het kasteel, beeldhouwwerk e.d.

Fol. 142. 1735-1745, Heer van Susteren, Heer van 'sGravenwesel, werk voor het kasteel en voor het stadspaleis aan de Meir*.

Fol. 143. 1746-48, bouw van het Ruijsenhuis, betalingen door Van Bourscheit gedaan aan diverse werklieden. Vervolg van fol. 35.

Fol. 144. 1746-47, Kerkmeesters van de St. Joriskerk, voor beeldhouwwerk en directie van ocsael en orgel voor de kerk van St. Joris* inclusief plinten in hardsteen en stellen van de vorm van het ocsaal door de steenhouders en poleysteraars e.d. betaling in 51, 52.

Fol. 145. 1746, diverse posten voor Heer van 's-Gravenwesel.

Fol. 146. 1746, de Heer Gieraers, alhier, voor leveren van schilderijen, bestemd voor enkele opdrachtgevers van Van Bourscheit, van posten waarmee Van Bourscheit dit verrekent.

Fol. 147. 1746, Carel van Zieun, Brussel, heeft bedragen voorgeschoten voor een zak rapen, betaling aan beeldhouwer Gompert te Brussel, vracht voor tekeningen van de schouw voor Antoni du Bois, voor vier pond chocola en voor negen wissen brandhout.

1746, F. J. Cop voor leveringen van kalk en steen voor een deel op Emmaus. En voor rekening van Cop ontvangen een bedrag van Mevrouw van Schilde voor kosten van vervoer.

Fol. 148. 1746, Mijnheer van der Poort*, Heer van Westcapelle, Vlissingen, een baket schutsel, vracht e.d.

Fol. 149. 1746, 47, Mijnheer van Susteren, Heer van 'sGravenwesel, waarschijnlijk voor het huis aan de Meir*, de steenhouders hebben 438 dagen aan de gevel gewerkt, vervoer steen, e.d.

Fol. 150. 1740, 48, Juffrouw de Vlieger, visiteren van huis van de wezen de Wit en het ordonneren van een reparatie.

1745, 47, Mijnheer Arnoldus Canguel, werkzaamheden aan een zerk, inleggen van een kruis en marmeren letters.

Fol. 151. 1746, 47, Mevrouw van Dishoeck, voor haar rekening verkocht vijf balen cacao, vervoer e.d.

Fol. 152. 1747, 50, Mijnheer Cornelus Spruijt, Vlissingen, leveringen van Bentheimer steengruis. Vervolg van fol. 73.

1748, Juffrouw Emtinck, In de kerk van de paters predikheren tien wapens met bijbehorende ornamenten van avendelsteen, geplaatst onder de apostelen, schilderen van de belden, ijzerwerk, uitvoerwerkzaamheden, tekenen en vasseren. Vervolg van fol. 137.

Fol. 153. 1743, Mijnheer de dokter van Bergen, alhier, tekenen en vasseren, ornamenten voor twee buffetten, wordt verrekend met rekening voor hout en een doktersrekening (f 55,- is een redelijk hoog bedrag).

1740, Mijnheer Soolmacker, alhier, tekenen en vasseren, bedrag wordt in 1748 betaald door Mijnheer Goetmaeckers.

1738, 1749, Mijnheer Carlo Bosschaert, alhier tekenen en vasseren een halve dag. De Boeckenberg*. De rekening wordt betaald door zijn weduwe.

1733, 1749, Mijnheer van Brochom, tekenen en vasseren. Kleine post.

Fol. 154. 1736, Mijnheer de Wolf, tekenen en vasseren. Kleine post.

1739, 43, 45, 48, Mevrouw de baronesse van Schilde, werkzaamheden aan haar buitenplaats, het Hof van Schilde* vervolg van fol. 41.

Fol. 155. 1740, 41, 53, Mijnheer Lanckere, tekenen, vasseren, ornamenten voor de trap.

1740, Mijnheer de Wardijn, kasteel den Brandt*, tekenen en vasseren, ornamenten voor het huisaltaar. Vervolg van fol. 40.

1734, 53, Mijnheer Mockenborch, tekenen en vasseren voor buitenplaats en voor het huis in de stad, een gebeeldhouwde schelp boven de poort en een makelaar boven de deur.

Van Bourscheit heeft mogelijk geld nodig want begin jaren vijftig int hij veel nog niet betaalde rekeningen uit de jaren dertig en veertig.

1738, 43, 49, Mijnheer baron van Nevelsteijn*, tekenen en vasseren, voor de buitenplaats. Komt voor op de lijst van Antwerpenaren die jaarlijks een som geld storten in de kas van de Academie.

Fol. 156. 1747, 48, Mijnheer van Susteren, heer van 'sGravenwezel, woonpaleis aan de Meir*, tekenen en vasseren 203 dagen, diverse posten.

Fol. 157. 1739 - 44, Mijnheer Jacobus Bosschaert*, verfraaiingen (ver)bouw van zijn buitenplaats, diverse posten van beeldhouwwerk, gevelornamenten e.d. Dit was een grote opdracht zie eerder.

Fol. 158. 1746-48, idem. *Het Pannenhuis*

1740, 48, Mijnheer Cogel(s), tekenen en vasseren voor zijn huis.

Fol. 159. 1740, 44, 46, 48, Mijnheer Gauban van Melsen, tekenen en vasseren voor huis in de stad en voor buitenplaats te Wilrijk, schouwen en vloerstenen, houten ornamenten voor een schouw.

1742, 45, 51, Mijnheer kanunnik Knijf, tekenen en vasseren, ornamenten in hout.

Fol. 160. 1744, Mijnheer van Vorselaer, tekenen en vasseren, 5 dagen. Mogelijk aan kasteel* of huis in de stad*. Vervolg van 111.

1744, de toren van Schilde*, vervolg van fol. 124.

1744, 1746, Mijnheer Moretus, in den passer* *Vrijdagmarkt* Teken en vasseren, 22 dagen, repareren marmeren schouw, vervolg van fol. 1.

Fol. 161. 1741, 40, 43, 49, Mijnheer Peijtier, Troyentenhof?* Dit moet echter rond 1737 al voltooid zijn, huis in de stad? Teken en vasseren, 10 dagen. Vracht, laden en losen van karren witte en blauwe steen. Vervolg van fol. 13.

1735, 34, 45, Mijnheer de majoor Roose, Tanghof* en huis in de stad, tekenen vasseren, 19 dagen, krul voor een trap.

1745, Mijnheer baron van Ranst, gesneden kopjes van palmhout op stokken, tekenen vasseren, 8 ½ dag.

Fol. 162. 1743, 44, 47, 54, Mijnheer Schilders*, tekenen en vasseren 41 dagen, beeldhouwwerk o.a. een kop voor een cascade, schelp en console, dekstukken, blauwe steen, repareren van belden in het huis van juffrouw du Bois. Henriëtte, dochter van Louis du Bois? Regina Theresia erft de Pulhof van haar in 1745. Vervolg van fol. 44.

Fol. 163. 1740, Mijnheer de Wit de provisor van de Abdij van Tongerlo, examineren van enige gebouwen.

Fol. 164. 1741, 43, 48, Stadhuis Lier*, tekenen en vasseren 191 ¼ dag. Beeldhouwwerk, ornamenten i.v.m. de bouw.

Fol. 165. 1743, 46, 47, 48, Mijnheer Antonius du Bois, De Grote Robijn*, tekenen en vasseren, 211 ½ dag. Ornamenten voor schouwen, schouwen, stellen van schouwen, ornamenten van de betimmering van de schouwen, supraportes en dakvensters, repareren van beelden.

Fol. 166. 46, 48, Mijnheer de schepene van Hoorne*, tekenen en vasseren, wapens en ornamenten in bremer steen, een model voor een makelaar van een poort. Vervolg van fol.143.

Fol. 167. 1745, 48, bouw van het Ruijsenhuijs, diverse betalingen. Vervolg van fol. 143.

Fol. 168. 1747-49, Emaus, beheer, verhuur, e.d. vevolg van fol. 113.

Fol. 169. 1733, Mijnheer Mattias secretaris te Contich, voor het ordonneren van zijn huis te Lier, de rekening wordt betaald door zijn broer, de pastoor van Waerloos. Klein bedrag.

Fol. 170. 1744, 45, 47, 48, Mijnheer Walkiers van Oostwinckel, kasteel van Loenhout*, tekenen en vasseren, 149 dagen, diverse posten i.v.m. bouw en afwerking interieur. Hier komt ook de naam van juffrouw Antoni voor is dit een huis op het landgoed?

Fol. 171. 1745, 46, 48, diverse posten voor de commanderij van Pitseburg, een bedrag door van Bourscheit voorgeschoten aan de reparatie van het Ruijsenhuis, in opdracht van Rentmeester Maese materialen naar Mechelen verzonden e.d., vergulden en goud verven van de wapens op de pilasters in het hof.

Fol. 172. 1741, 48, 49, Erfgenamen van Mijnheer Molijn, Heer van Swijndrecht, tekenen en vasseren, op zijn hoeve halverwege Lier, beeldhouwwerk voor zijn zerk in de St. Jacobskerk e.d.

1737, 48, Heer Ullens, tekenen en vasseren voor zijn huis in de nieuwstad.

Fol. 173. 1748, 49, Juffrouw Antoni, leveren en plaatsen van een schouw en leveren van houten ornamenten, tekenen en vasseren, ten dienste van juffrouw Antoni in het huis van Mijnheer Walkiers. Is dit het kasteel Loenhout of een huis op het landgoed, zie boven.

Fol. 174. 1748, 49, Heer van Susteren, Heer van 'sGravenwezel, werkzaamheden voor het stadspaleis aan de Meir*, enkele posten voor het kasteel te 'sGravenwesel*. O.a. levering van meubilair. Vervolg van fol. 155.

1740-43, 43- 46, 48-49, De heer Baron de Roste, landcommandeur. Diverse posten voor het jachthuis van put * waaronder tekenen en vasseren, ook posten voor de commanderij te Mechelen, en werkzaamheden i.v.m. de verfraaiing van het Groot Ruijsenhuijs. Zeer rijke decoratie met de wapens van hooggeplaatste personen van de Ridders van de Duitse orde. Betaald in 1751 en 1752.

Fol. 175. 1749 – 53, Landcommandeur Roste, Commanderij van Pitseburg, diverse posten o.a. huur Ruijsenhuijs.

Fol. 176. 1750, Jacob van Citters, Zeeland, een schilderij.

Fol. 177. 1750, Mijnheer J. Bosschaert, dakpannen uit Holland. Zie eerdere vermeldingen.

1749, 52, 56, Rentmeester Maese, Mechelen. Commanderij van Pitseburg, voorgeschoten geld.

Fol. 178. 1749, Cassiers, schipper, 35 tonnen Bentheimer steengruis.

1749, Mevrouw Van Dishoeck, Zeeland, wijn.

1750, Mijnheer Antoni du Bois, bovensteen en gemeijne plaveij uit Holland. De grote Robijn.

Fol. 179. 1748, 50, 51, 52, Emaus te Hoboken, diverse posten i.v.m. beheer.

Fol. 180. 1750, omstreeks. Jacobus Bosschaert, voor zijn hof te Hoboken, aanvoer van hout voor kapconstructie uit Zeeland, kosten van vervoer, tol en invoerrechten, pannen van Jacobus du Boeuf uit Leiden.

Fol. 181. 1750, 51, Mijnheer Arnoldus du Bois, Lange Nieuwstraat 92*, bouwmaterialen uit Holland.

Fol. 182. 1749, 49, 55, Catrien Roosenbrock, te betalen huur e.d.voldaan tot 1755.

Fol. 183. 1750, diverse inkomsten en uitgaven voor zijn zuster.

Fol. 184. 1750 – 57, inkomsten en uitgaven voor Huis op de steenbakkerij , gehuurd door J. F. Cop.

Fol. 185. 1750, 51, 52, Cornelus onze knecht.

Fol. 186. 1750 – 1752, diverse privé uitgaven. 1752, geleverd aan Fabri en Van Bortel, pannen.

Fol. 187. 1750, Mijnheer Van Ertborn, ontvangt diverse bedragen van Zeeuwse en Antwerpse opdrachtgevers, en bedragen die Van Ertborn uitgeeft voor Van Bourscheit. Vervolg van fol. 130.

Fol. 188. 1737, 41, 50 Mijnheer Milerio heeft een bedrag ontvangen voor rekening van Van Bourscheit van Mijnheer van den Brande, Middelburg.

Fol. 189. 1751, 52 nog enkele bedragen die via van Erborn worden ontvangen. Vervolg van 187.

- Fol. 191. 1751, Mijnheer Nijs, Antwerpen, voor het wit geaderd marmer dat is afgezaagd van de pilasters van het altaar.
- Fol. 192. 1752, 53, 54, uitgaven en inkomsten voor zijn zuster. Vervolg van 182.
- Fol. 193. 1752, 53, 54, huur voor het huis op Emmaus dat hij verhuurt aan Carel Notelé, en uitgaven voor dit huis.
- Fol. 194. 1752, 54, idem, uitgaven, huuropbrengst van huis en land verhuurd aan Cornelis van Bortel. Vervolg van fol. 179.
- 1753, 54, Emaus Hoboken diverse uitgaven.
- Fol. 195. 1753, 56, levering aan J. Gielis van marmer en Bentheimer steen, en ontvangen betalingen. Kreeften aan de broer van Mijnheer Maesen, een boek met papier aan de heer Maesen.
- Fol. 196. 1753, 54, 55, Rekening van en voor de commanderij van Pitseburg o.a. huurgeld.
- Fol. 197. 1750, 53, 51, bedragen die door Mijnheer J. Goethals voor rekening van Van Bourscheit zijn ontvangen van Lantsheer, Urgoini en Lauwereijs de Munck, en posten uitgaven voor Van Bourscheit gedaan.
- Fol. 198. 1754, 55, Mijnheer van Ertborn ontvangt diverse bedragen als betaling van openstaande rekeningen van diverse opdrachtgevers.
- Fol. 199. 1755, 54, inkomsten en uitgaven voor zijn zuster.
- Fol. 200. 1751, 53, 57, Mijnheer de Munck, architect van de stad Middelburg heer voor zijn rekening ontvangen betalingen van de tresoriërs van de stad en een betaling van Mijnheer van der Poort voor ontwerp tekeningen voor het huis te Oostcapelle*.
- 1758, bedrag ontvangen in zeeuws geld van Mijnheer van Merelen.
- Fol. 201. 1753, 54, 58, betaling voor een schutsel gezonden aan Mijnheer Jacop Citters*, Middelburg, betaald door de Raet fiscael, Steengracht.
- Fol. 202. 1754-56 vervolg van fol. 194, Hof van Hoboken, dat wordt gepacht door Cornelus van Bortel, diverse posten waaronder huishuur.
- Fol. 203. 1757, 58, 59, Commanderij van Pitsenborg, huishuur, onderhoud en andere posten. Vervolg van fol. 196.
- Fol. 204. 1754 – 57, Joseph Esbroeck, ontvangen huur voor het huis en land waar Carel Notelé op heeft gewoond, en kosten voor onderhoud.
- Fol. 205. 1755, 58, Hof van Hoboken, pachter Cornelus van Bortul, huur opbrengst, diverse uitgaven. Vervolg van fol. 202.
- Fol. 206. 1755-58, inkomsten en uitgaven van zijn zuster. Vervolg van fol. 199.
- Fol. 207. 1751, 52, 56, Mijnheer Hootijn, doctor en vrouw van Mels, geleend en weer ontvangen bedragen.
- Fol. 208. 1756, Monsieur Anchaux voor levering van een stuk marmer.
- Fol. 209. Mijnheer Proest *Pruijst*, Vlissingen, voor schilderijtjes die hij nog in zijn bezit heeft.
- 1757, Rekening van Matant Longien, die een bedrag schuldig is aan Van Bourscheit dat steeds groter wordt, vooral levensmiddelen. Vervolg op fol. 209.
- 1760, idem
- Fol. 210. 1762, idem.
- Fol. 211. 1761, Mijnheer de Marckgraaf, geleverd 37 stronken.

Bijlage III, Catalogus van werken uit de nalatenschap van Engelbert Baets en een beknopte lijst van het boekenbezit van Van de Perre

Met dank aan Dirk van de Vijver voor de Catalogus van E. BAets

S.B.A. B.85035 : [12]
S.B.A. MAG -B.85035 : [12]

Catalogue van schoone boeken, zoo der bouw-kunde als andere, als-ook een groote partje printen, print-boeken en teekeningen, Gereedschap der Architecture en Géometrie, schilderyen en beeldhouwerv. Naergelaeten door wylen Engelbertus Baets, Ingenieur-Architect. Welke men publiek zal verkoopen op 15 Thermidor 4de jaer der Fr.Rep. (2 Augusty 1796,o.ft.) en de volgende dagen, 's morgens ten 10 en naer noen ten 2 ueren, in courant- en comptant-geld, door de Wed. van den gezworen Roeper J. Van Lemens, jun., ten Huyse van Maria Theresia Baets, in Huydevetters-straet. Dese Catalogue is to bekomen (mits 1 stuyver) t'Antwerpen, by P.L. Vander Hey.

NOTA.

De Boeken worden voor compleet verkocht, en aen de Koopers word toegestaan den tyd van twee dagen naer het eyndigen der Verkoopung, om hunne gekochte Boeken to collationeren, en in geval van merkelyk gebrek weder-tebrengen; doch eenige plken, gescheurde bladers, of andere klynigheden die absoluet het lesen niet beletten, geven geen recht tot wederbrenging.

De Verkoopung zal begonst worden met de Teekeningen en Print-boeken van No 244 tot 114, waer-naer de Printen van No 113 tot I, en de Boeken van No 37 tot 1, daer-naer eenen Toog van 60 schuyven, verscheyde Schilderyen, een schoon

Optiek met eene partje g'enlumineerde en andere Printen, de Gereedschappen, en eyndelyk de Beëldhouwerye van No 253 toot 245.

Dese Collectie zal ten voorschreven huysse door een ider konnen gezien worden op den dag voor de Verkoopung, voor middag van 9 tot 11, en naer middag van 2 tot 5 ueren.

Catalogue van boeken in folio.

1 Toneel des Aerdryckx ofte nieuwen atlas, door Wilhelmus Blaeu, 4 deelen, afgezet, schoon geconditionneert. Amst.

2 Toneel der Steen van de vereenigde Nederlanden, met haere Beschryvingen, door den zelven. Ibid.

3 . Toneel der Steden van's Konings Nederlanden, met haere Beschryvingen, door den zelven. Ibid.

4. Gottfrieds historische Chronyk, met den historischen Gedenk-Boek van Simon de Vries, en het Vervolg, 3 Deelen, vol. scioone Plaeten, groot Papier.

5. Groot kerkelyk Toneel des Hertogdoms van Brabant, verrykt met 110 Plaeten. 's Gravenhage 1727.

6 Groot weredlyk Toneel des Hertogdoms van Brabant, door J. Le Roy, met schoone Plaeten. 's Gravenhage 1730.

7. Verheerlykt Vlaenderen, door A. Sanderus, 3 Deelen met schoone Plaeten. Leyden 1735.

4

8 Alle de Werken van Jacob Cats, 2 Deelen eenen band, met Plaeten. Amst. 1712, schoon Exemplair.

9 Gedenkwaardige Gezantschappen aen den Keyzer van Japan, door Montanus, met veel Plaeten. Amst. 1669.

10 Reysen door de vermaerdste deelen van klyn Asia, enz. door Cornelis de Bruin, vol schoone Plaeten. Delft 1698.

11 Gezantschap aen den Keyzer van China, door Nieuwhof, vol Plaeten. Antw. 1666.

12 Chronyke van de gansche Wereld, door Adrianus van Meerbeeck, met fraeye Plaeten. Antw. 1620.

13 'BIBLIA SACRA', dat is, de geheele heylige Schriftuer, met fraeye Plaeten. Antw. 1690.

14 Het Leven en Spreuken der Vaderen, door Rosweydyus, met Plaeten. Brugge 1699.

15 'The english Pilot', of Atlas in 't Engelsch met fraeye Caerten. IN QUARTO.

- 16 Roomsche Mogentheyd in gezag en Straatbekleeding der oude Keyzerren enz., door Joach. Oudaan, vol Plaeten. Amst. 1664, schoon geconditionneert.
17 De geheele Mathesis of Wiskonst, door Abraham de Graaf, vol Plaeten. Amst. 1708.
18 De Uere-teekenkonst, nae Henricus de Coninck, met Plaeten. Manuscript, 2 Deelen eene band.
19 Het Schilder-Boek, door Karel van Mander. Amst. 1618.
20 Het ontroerde Nederland, 2 Deelen, met fray printen Amst. 1674.
21 'Coehorn Vestun-bau'. Dusseldorff 1709.

IN OCTAVO ET DUODECIMO

- 22 Het Konst-Cabinet der Bouw-, Schilder-, Beeldhouw-, en Graveerkunde, door F. Le Comte, 2 Deelen eenen band. Dordrecht 1761.
23 .Naturlyk en Schilderkonstig Ontwerp der Mensch-kunde, door W. Gorée, met Plaeten. Amst. 1682.
24 D'Algemeene Bouw-kunnde volgens d'antique en hedendaegsche manier, door W. Goeree, Ibid 1681
25 Inleyding tot de Practyk der algemeene Schilder-konst, door W. Goeree. Middelburg 1670, wel geconditionneert. 26 Idem.
Samenspraeken tusschen levende en doode, door J. Campo Weyerman. Amst.
27 Beknoopt Verhael van het Leven der Vermaerdste Schilders, door de Piles. Ibid. 1725.

6.

- De Schilder-konst van Du Fresnoy, met Aenmerkingen door de Piles. Antw. 1762.
28 Wiskunstige uytvinding van Schoorsteen, (...)
29 'Les Elemens de l'Artillene, par Rivault. Paris 1605' L'Architecture militaire ou les Fortifications, par Mallet. Ibid. 1666.' L'Art de jetter les Bombes, par Blondel. La Haye 1685.
30 'L'Ingenieur pratique ou l'Architecture militaire & moderne, par Don Sebastien Fernandez de Medrano. Bruxelles 1696.'
Nouvelle maniere de fortifier les Places, par Blondel. La Haye 1686.' Gerard Melder van de Fortificatien. Amsterdam 1664.

31. 'La Forge de Vulcain ou l'appareil des Machines de St Julien. La Haye 1606.' 'Nouveaux Elemens de Gdometrie, par Moitoret de Blainville. Rouen 1700.'
'Tabulae finuum, tanuentium, secantium ad radium, par Van Schooten. Amst. 1627.'
32 Algemeene Boekzael, door J. Hubner en J. Schuer. 3 Deelen. Ibid. 1741.
33 Nederlandsche Oudheden, met fraeve af~gezette Printen. Ibid. 1701.
34 Afbeelding van 't oud en nieuw Roomen, 2 Deelen, met Plaeten. Ibid. 1661.

7

- 35 'Le Missel Romain, latin-fançois, 4 Parties. Paris 1722, en maroquin. dore sur tranche & sur le plat.'
36 'Fable choisies de Mr De la Fontaine. 2 Parties. Ibid. 1780, broche.'
37 'Encheridion medicum' of Medecyn-Boeksken. Gebruyk en misbruyk an den Thee. Tabac, en Cofie. Amst. 1686.'

CATALOGUE Van Printen, Print-boeken enz.

PRINTEN VAN P.P. RUBENS.

- 1 De Afdoening van het Kruvs. 'door De Joode'. De Bezoeking an Maria by Elisabet. 'door den zelve
2 Ecce Homo, 'door Bolswert'
3 Den Slangenbeet van Moyses. 'door Bolswerf. 4 Eenen Kers-nacht, 'door Bolswert'.
Een andere, 'door P. Van Sompel'
5 O.L.V. Hemelvaart, 'door Bolswert'
6 Silenus, 'door Bolswert'.
Bacchus. 'door J. S.'
7 Paulus Bekeering, 'door Bolswert'. D'Afdoeninge van 't Kruvs. 'door C Waumans'.
8 D 'Onthoofding, van Joannes Baptista, 'Van den Enden excudit'.
Herodias met opschrift : 'Satia to sanSluine &c.. door P. Pontius'.
9 Christus aenhet Kruvs. en Afruk. 'door Bolswert'.
10 Den van der Engelen. 'door L. Vorsterman'. Scipio Africanus, 'door Bolwert'.
4 Kinderen. spelende met een lam. 'door Spruyt'.
11 Silenus, 'door Soutman'
12 De dry Gratiën. 'door :A. Lommelin en drv andere.
13 Eenen Kers-nacht, 'door Bolswert'. De Hevlige Dryvuldigheid.
De Portretten van Rubens en Van Dyck. En een andere.

14 Franciscus Xaverius. Ignatius Loyola.
En twee andere.
15 Den Roof der Sabienen, 'door Martenasie' 16 Het vertrek van Loth, 'door Vorsterman'. De Graflegging Christi, 'door Witdoeck'.
En twee andere.
17 De Voorspraek van de H. Theresia, enz. 'door Bolwert'. Een O. L. Vrouwe-beeld, 'door den zelve'.
Een andere, tit. : 'Tibi dabo claves Regni Caelorum'
18 Cecilia. 'door Bolswert'.
De Geesseling, 'door Pontius'. Een Maria-beeld.
19 De Krooning van O.L.V., 'door P. Pontius'. De H. Dryvuldigheid, 'door Vorsterman'. D'ongeloovigheid van Thomas, 'door Spruyt'. Petrus ontfangt de Sleutels "door den zelve". 20. Tit. Agnus adest Agnis', 'door Bolswert'.
Tit. 'Quis mihi det to &c.. door Witdoeck'
21 De Boodschap van Maria, 'door Bolswert; Tit. 'Delicie mea esse' &c. , 'door den zelve'.
22 De zelve, Afdruk.
De Vluchteling in Egypten, 'door Vorsterman'.
23 Tit. 'Agnus adest &c.' Afdruk, 'door Bolswert'. O.L.V. Boodschap, Afdr. 'door den zelve'.
24 D'Aenbidding der Koningen, 'zonder lettter[sic]'.
De Susanna-boeven.
En twee andere.
25 Den Val der Engelen, 'door Van Orley'. De Aenbidding der 3 Koningen, Afdruk..

PRINTEN VAN A. VAN' DYCK.

26. De H. Rosalia 'door P. Pontius'. Tit. 'Surge. tolte &c. door P. De Joode.'
27 Jesus aen 't Kruys 'door Balliu
Den H. Sebastianus, 'door Van Souppen.'
28. Eenen Christus, 'door Bolswert.' Eenen dito.
Den H. Augustinus.O.L.V. met de H. Catharina, 'do Bolswert(De godlyke Deugden, Atdr. 'door Caukerken.'
30 De Kruys-rechting, 'door Bolswert'.
Jesus word gevangen, 'door Soutman.'
31 De godlyke Deugden, 'door Caukerken'
O.L.V. met het Kindeken en een Portrait,'door Woumans'.
32 De Krooning van Christus, "door Bolswert".

33 'Salvator mundi' en 'Maria Mater Dei, door den zelve'.
De Kruys-heffing, Afdruk, 'door den zelve'.
O.L.V. met de H. Catharina, Afdruk,'door den zelve'.

DOOR VERSCHEYDE MEESTERS.

34 Jesus krygt eenen kaekslag, 'door Jordaens'. Den H. Sebastianus, 'door Segers'.
Afdoening van 't Kruys, 'door Van Lint'.
Franc. Xav. aenbid de H. Maegd, 'door Seggers'. Alphonsus Rodrigue, Jesuit.
Den H. Andreas, 'nae Quesnoy.'
35 Jesus voor Pilatus, 'nae Jordaens'.
Jesus word gekroont, 'na Van Dyck'. Jesus word gegeesselt, 'nae Diepenbeeck'.
Eenen dooden Christus. `nae den zelve'.
Het laetste Avondmael. `nae den zelve'.
36 D'Afdoening van 't Kruys. 'door Diepenbeeck'.
Het Hofken van Oliveten.
Christus aen het Kruys. En dry andere.
37 6 Printen, 'door Diepenbeeck, Schut' en 'Segers'.
38 Een Print, 'door Michael Angelo'.
Den H. Nicolaus, 'doo Schut'.
De Vluchting van Egypten. 'door Turonensis'.
39 Jesus in de gevangenis. 'door Thomas'.
Kruvsiging en Verheffing. 'door Van Lint'
40 Een partye Printen van differente.
41 47 fransche Printjes.
42 16 Printen. 43 27 ditos.
44 12 Landschappen en Watervezichten, 'door Peeter, Breugel, enz.'
45 25 Watergezichten, 'door Zeeman en andere'.
46 14 Printen.
47 15 dito.
48 34 dito.
49 8 dito, van Italiaensche Meesters.
50 14 dito. 'door Diamar.'
51 18 dito.
52 16 dito.
53 30 dito.
54 27 dito.
55 27 dito.

56 11 Roomsche Keyzers en 10 andere.
57 17 Printen.
58 13 dito.
59 12 dito, Chineesen en Tartaeren. 60 13 Portraitten.
61 9 Andere.
62 27 Portraitten. 63 26 Andere. 64 24 dito.
65 33 dito.
66 26 Batailles en andere.
67 4 Saisoenen van 't jaer en twee andere.
68 4 Andere, '2 nae Le Brun en 2 na Coypel'.
69 22 Portraitten en Batailles. 70 9 Andere.
71 3 'nae Goltzius'
72 16 Andere.
73 6 Portraitten en andere, van differente.
74 17 Printen, 't koninctlyk Huys van S.M. van GrootBritanien tot Hondslaardyk.
75 18 dito, behelsende 't vermaerd Park van Enghien
76 6 dito, Representation des Actions les plus considerables d'un Siege. par Rigaud
77 8 Stuks verbeeldende 't Huvsken en de Kerk van Loretten.
78 10 dito. De Zael van Oragnien.
79 4 Printen 'van Berchem'.
80 11 Landschappen, Jagten, en andere.
81 10 Printen, 'nae Van Orley en andere'.
82 30 Gezichten ontrent Parys, 'door Flamen'.
83 17 Zeegezichten, 'door Perelle'.
84 De twelf Maenden, 'door J.V. Velde'.
85 20 Stuks Bedelaers en andere.
86 10 Andere, 'door De Wael en andere'.
87. 16 Printen.
88 De 4 Tvden des jaers, 'door Van de Velde', en 9 andere.
89 10 Landschappen, 'door Van der Meulen'.
90 15 Printen, bestaende in Fonteynen
91 17 dito.
92 15 dito. Blafons, Stoelen, Tafels. enz.
93 8 dito. In Arabesque en andere.
94 9 dito. arabesque.
95 4 dito. Branches, enz.
96 18 Printen, Balustrades, en

97 21 Blad. 'Le magnifique Chateau de Richelieu'.
98 17 Stuks. Autaeren en Graf-tomben.
99 11 dito. dito, dito.
100 14 Voorgevels oft Portails.
101 16 Stuks. Orgels.
102 5 dito. De Kerk van den Laurentius tot Roomen.
103 10 Printen. 'Plans d'Elevation de l'Hôtel de Nouailles Scis, a St Germain en Laye: 4 Pieces. Et Plan d'Elevation de la Façade du Chateau de Petit-Bourg, 6 Pieces'.
104 'Elevation du Pavillon de la Menagerie de Sceaux; 5 Pièces'.
105 3 Cahiers Plans van Gebouwen.
106 3 Dito. dito.
107 3 Dito. dito.
108 3 Dito. dito.
109 3 Dito. dito.
110 3 Dito. dito.
111 3 Dito. dito
112 3 Dito, dito.
I 13 2 Dito. Couppels, Autaeren. Schouwen, en een Print.

PRINT-BOEKEN.

114 'Opera a Titiano Vecellio, Cadubr. & Paulo Calliari, &c.'
115 Gode-Feesten, 'door Raymond La Fage'.
116 Italiaensche Gebouwen, Gezichten, enz.
117 Belegeringen, 'na Drintwette'.
118 'Introitus Ferdinandi Gandavensis'
119 Printen en Teekeningen.
120 Italiaensche Gezichten
121 'Pompa triumph. lintroitus Ferdinandi Antverp'.
122 Kunstkabinet van 100 antieke Beelden binnen Roomen, 'door F. Perpier'.
123 'Iconographia Joannis Guilt. Baum..'
124 'Les Travaux d'Ulysse.'
125 Italiaensche landschappen.
126 Print, 'door Le Potre'.
127 Voornaemste Statuten en Cieraeten van't Stadhuys van Amsterdam.
128 28 Printen van 'Van Orley'
129 Portaelen, Autaeren, Graf-tombes, enz. 'door Le Potre'.
130 Autaeren, Cieraeden, enz. 'door den zelven'.

- 131 Dito, 'door den zelven'.
 132 92 Italiaensche en andere Gezichten
 133 'T koninklyk Huys tot Ryswyk.
 134 2 Print-boeken, 'Tables', Coupes, &c.'
 135 Printen van Ovidius.
 136 'La Vie de St Bruno, par Eustache Le Sueur'.
 137 2 Boek. 'Guerres de Fland.' en Landschappen.
 138 'Recueil des plus belles Vues de Maisons Royales de France. par Perelle'.
 139 4 Boek. 'Nouveaux Morceaux de fantaisie.'
 140 1 Dito, met Cartels, 1 Dito, 'Nouveaux Desseins de Serruries, par Babel'.
 141 2 Boeken. verbeeldende Rocailles.
 142 Vacat
 143 Vacat
 144 'Vurstlicher Baumeister', dat is, 'Architectura civilis', groote Vorsten en Heeren Paleysen, Hoven, Huysen. en Orangerien, 'door P. Decker'.
 145 Sturms Aeneysing der Bouw-konst, in 't Hoogduyts, 5 Deelen.
 146 Autaeren en Capellen van Roomen, door de vermaertste Architecten, 2 Deelen.
 147 'Perspectiva Pictorum & Architectorum Andrea Putei e Societate Jesu.'
 148 'OEuvres du Sr D. Marot, Architecte de Guillaume III, Roi de la Grand Bretagne.'
 149 'Description generale de l'Hôte¹ Royal des Invalides, avec les Plans, Profils, Elevations &c.'
 150 'Regola delli cinqu Ordini d'Architectura di M.Giacomo Barozzi da Vignola. Amst.' 1619. Met augmentatie van Michel Angelo Bonaroti.
 151 De aldervermaerdste antique Edificien, Paleysen enz. 'door Sebast. Serly.'
 152 'Plans, Coupes & Elevations de la Chapelle du Chateau Royal de Versailles, par Le Potre.'
 153 Poorten, Cartellen, enz.
 154 Plans en Gebouwen.
 155 Gebouwen van Kerken, Torens, Poorten, Huysen. Grafsteden, enz., t'Amsterdam en elders, 'door De Keyser'.
- 16
 TEEKENINGEN.
 156 De Craen van Antwerpen met haere Doorsnyding.
 157 Plan van eenen Papier-Molen.
 158 Plan van eene Ververye.
 159 Plan en Façade van de Catoen-Druckery op den Dam.
 160 Plans der Suykerbackery de Bel.
 161 Plans van een Zeepziedery, van de Zoutkeet op de Boter-ruy. en een andere.
 162 Plan om de stad Antwerpen to sluyten met Vloeydeuren.
 Manier om geld to slaen met een peerd.
 163 De Sluys van den Polder St Philip.
 164 2 Plans en een Afteekening van een zeesluys.
 165 Plans enz. van Sluysen.
 'Plan general de la Machine de Marly', in Print;
 'Plan & Profils de l'Eclus ede er, construit a Sleykens pres d'Ostende'.
 166 Plan van een Huys op de Meir.
 167 Theater- en andere Teekeningen.
 168 plan van de Kerk tot Turnhout, enz. 169 Gronden, Plans, enz.
 170 Torens van Schilde, Wustwesel. Jesuiten, enz.
 171 Blouw steenwerken.
 172 Dito.
 173 Eenige andere.
 174 Een partye Teekeningen voor't Bisdom van Antwerpen. 'door Verbruggen'.
 175 Andere, 'door den zelven'.
 176 Andere, 'door Verbruggen'
 177 Dito, dito.
 178 Dito, dito.
 179 Dito, dito.
 180 Eenige Plans en Gebouwen.
 181 Plans van Hoven.
 182 Dito.
 183 Dito.
 184 Diversche Teekeningen.
 185 Vaesen, Pedestaelen, enz.
 186 Pompen en andere.
 187 Wapens en Epitaphien
 188 Epitaphien. enz.
 189 Yzerwerken.
 190 Boiseringen. Bufetten. Commodens, enz.
 191 Boiseringen. Tafels, enz.
 192 Schouwen. Trumeaux, enz.

193 Schouwen.
194 Orgels. Portaelen. Plans, enz.. 'door Verbrugghen, enz.'
195 Eenige Teekeningen Plans der Kerken der Jesuiten. met Ornament.
196 Portails en Kerk-?, 'door Verbrugghen enz.'
197 Plans en Autaren.
198 Autaeren.
199 Autar 'door Verbrugghen'. Plans. enz.
200 Plans van een Gebouw
201 Plans, Deuren, 'Schouwen, enz. 202 Plan van een Gebouw.
203 Dito van een Huys.
204 Dito.
205 Eenige Plafons.
206 Raemen, Dak-vensters, Plafons, Trappen.
207 Dito.
208 Plan van een Huys, enz.
209 Dito.
210 Dito.
211 Dito.
212 Differente dito.
213 Plans van Gebouwen.
214 Dito.
215 Dito.
216 Dito.
217 Dito.
218 Plans en Binnen-werken.
219 Binnen-werken
220 Plans en Gebouwen, enz.
221 Dito.
222 Dito.
223 Dito.
224 Dito
225 Dito.
226 Dito.
227 Dito.
228 Dito.
229 Dito.
230 Dito.
231 Dito.

232 Dito.
233 Dito.
234 Dito.
235 Dito.
236 Dito.
237 Een Porte-feuille met Schetsen van Plans.
238 Teekeningen van S. Joris Kerk alhier.
239 Plan en Façade van 't Bisdom van Antwerpen.
240 Plan en façade van 't Seminarie van Antwerpen.
241 Plan, Façade, en Doorsnyding van de Abdye van S. Bernards.
242 Plans enz.
243 Teekening van den Autaer van Venerabel Cappel alhier, in lyst.
244 Dito van eenen anderen Autaer, in lyst.

BEELDHOUWERYEN.

245 Vier schoone Hof-figuerkens, hoog 23 duym circa.
246 Een Neptunus met Triton, hoog 25 duym
247 Vier Figueren, verbeeldende de 4 tyden van 't jaer, hoog 20 duym.
248 Een Group, hoog 25 duym.
249 Twee Phinxen.
250 Twee Schaldis met By-werk, in 5 stuks.
251 Een Sanctuarium.
252 Een Triton met Pedestael, saemen hoog 4 voet 6 duym.
253 Twee Figuerkens, de Waekzaemheyd en de Getrouwigheyd.
Eenige houtte Pedestaelen.
Eenige Gereedschappen der Architecture, der Geometrie en Land-kunde.
Eene partye Schilderyen. Een partye Land-kaartenBijlage V

Een selectie uit de Catalogus van een uitmuntende verzameling van extra fraaye Boeken, In onderscheidene Taalen en wetenschappen, alsmede een fraaye verzameling van Teekeningen Prentkonst en gedroogde gewassen etc. alles nagelaaten door mr J. A. van de Perre, september 1798

Provinciale bibliotheek Zeeland⁴⁸¹

- 91. J. Poly, Architectura civilis, Amsterdam 1770
- 92. Gran et Nouveau Vignole ou regle des cinq ordres, Paris
- 93. Voyage pittoresque de la Grèce, Paris 1782
- 94. Architecture Française IV tom. J.F. Blondel, Paris 1752
- 95. l'architecture de Voutes, F. Durand, Paris 1643
- 96. Architecture des Jardins, par Guimard

- 560. Cours mathématique, Paris 1718
- 561. traitéaux minérales de Spa, par limbourg, liège 1756

- 236. Dictionnaire d'Architecture Civile et Hydraulique par A.C. d'Aviler, Paris 1756
- 237. Cours d'Architecture de Vignole, avec des commentaires de d'Aviler, Paris 1756 avec fig.
- 238. Distribution des maisons de plaisance et de Décoration des Edifices, par J.F. Blondel, Paris 1738 II tom. Avec fig.
- 239. Traité des Edifices, meubles, Habits etc. des chinois, Paris 1776 avec fig.

- 193. Théâtre d'Agriculture et menage des champs par leger, Paris 1713
- 194. Cours complet d'Agriculture, l'abbé Rozier, Paris 1781, VIII
- 195 – 196. (...) tuinen /fruitteelt e.d.
- 197. La Théorie et Pratique du Jardinage, Paris 1747 avec fig. Dézallier d'Argenville

N.B.

In de uitgebreide bibliotheek van Johan Adriaan van de Perre bevonden zich bovenstaande architectuur boeken.

Van de Perre was getrouwd met de dochter van Johan Pieter van de Brande de opdrachtgever van het van de Brande huis in Middelburg en het buiten Sint Jan ten Heere.

Naar aanleiding van de architectuur en tuinaanleg van deze buitenplaats mogen we aannemen dat ook Johan Pieter van de Brande beschikte over een bibliotheek met vergelijkbare titels. Gezien het jaar van uitgave van de exemplaren in deze catalogus, had Van de Perre van de meeste boeken, recente uitgaven zelf aangeschaft.

⁴⁸¹ Dank aan Martin van de Broeke, die mij op de catalogus attendeerde

Bijlage IV,

Inventaris uit 1769, De Grote Robijn: S.A.A. Notariaat protocollen, protocol nr 189, F.B. Johannes A du Bois, testametu 21 mei 1779. N 1779 Staten en rekeningen 189.

(Met dank aan Bruno Blondé en Petra Maclo)t

No 14, Inventaris van alle en de yegelijckede goederen soo roerende miltgaeders, Renten Fondsen Actien ende Obligatien als mede boecken brieven en papieren achtergelaeten bij wijlen joncker Joanes Antonius Du Bois Heere van Vroylande Roosenbergh (.....)

gecontinueert 9 juli

1. In de trapsaele

Eenen Christallen latterne

een marmere tafel met marmeren voet

6 bieze stoelen met geel cussens

6 dessert platons? 3 ovale en 3 viercante met versilverde contours

2. In de volgende Camer

Thien? speeltafels

Eenen christallen Lustere

den spiegel in de schouw van 3 stucken met 2 branchhen? en voordere decortien

het meublement rooden geblonden trijip met zelfde? leunstoelen ende twee Ecrans?

4 roode zijde gordijenen

een cachele

de basrelieven boven de deuren worden aenzien als toebehoorende aen het huys

3. In de voolgende Camer

het meublement rooden zijden damast met 3. de venster gordijnen 2. de canapees

2de Ecrans ende 12.de stoelen waer van eenen gebroeken

Eenen cristallen luster

Den Spigel inder Schouwe van 3 Stucken met de branches en decoratien

twee marmere tafels met houte vergulde voeten

4. In de volgende camer

Het meublement rooden taffa riche met twee de? canapees, 12. de stoelen en 2. de Ecrans en 4 Roodde Sijde gordijnen en 2 de? battans, 2 marmere tafels met houte vergulde voeten

Eenen christallen luyster

den Spiegel in de Schouw van 3. stucken met de branches en decoratien

de basrelieven boven de deuren als voorens

5. In de Groote Salette

het meublement tajjt verbeeldende de Historie van Moyses

twelf tapijte fauteuils twee de? canapeen 2 de Ecrans, 3. Roodde sijde damaste gordijnen

Eenen Christallen luster

den spigel in de schouw van 2 stucken met de branches en decoratien

2. porcelijne potten geemailleert met vogels

2 trimaux met de consolen

2. christalle girandols eenen beschadight

2. basrelieven boven de deure alle de meubelen van desen salette sijn gelegateert aan den ... executeur en (mom?)boir.

II.1. Op de boven trapsaele

4 tamboureins en 2 spigel luysters

op de volgende bovenkamer

het meublement goude Leers

6 Roodde taffa riche stoelen

2. tafeltiens

2. schutsels 2. lus?terkens

eeenen spiegel in de schouw

een cachel een bureau en 4 witte venster gordijnen

Een Bibliotheeck cas met de volgende Boecken een opsomming van ettelijke blz, waaronder zo te zien geen architectuur boeken, wel literatuur, racine, moliere,

memoires anecdoten waaronder van vrouwen, verschillende karakters van een haagse vrouw uit 1742 (memoires d'avantures d'unen dame de qualite al la haye

1742) parijs 1699, concilie van Trente, geschiedenis van Europa e.d.

gecontinueerd 10 july

II.3. In de volgende kamer

het meublement Roodden gebloemden trijip

Eenen Imperiaal witten geborduerten satijn met de wapens van Du Bois ende Vecquemans
zes stoelen becleedt met de? satij, acht tabourains ende eenen Ecran drij dobbel gordijnen met hunne vallen van de? satijn item twee sprijen van de selvde stof eene groote met eene klijne
item eenen christallen luster
item twee spiegel lusters
den spiegel in de schouw van twee stucken met twee vergulde branches een bureau eenen cacador een toilet met spigel een tafel met den voorsz satijn becleedt
ytem een gelaes cas waer in sijn de maervolgende waepenen een grootd sus(i)reck?
16 susieken
twee carabijnen
10 coppele pistolen
eenen mrodt priem, vijf sabels zes jachtmessen negen degens een post? sweep met pistool eenen loop van susieck? twe walthorens twee poigneer? van degens alle welke vorsz wapens zijn gelegateert aen de twee de? zonen van den heere overledenen

II.4. In de volgende kamer
het meublement geel gewolt? ppier
een gele sijde moor imperiaal
een blauwe sijden damasten ruststoel met de kussens
7 biezen stoelen met geel kussens, eenen grooten bureau eenen klijndren de? met toilet en spiegel, een rust beddeken met blauwen gaeren satijn een jacht of pracht? commodeken en twee spiegel lusters, eenen spiegel in de schouw ende twee christalle branches, eenen barrometer

II.6. Op de groote boven caemer tegen de straete
het meublement sijden franschen damast root ende wit met sprije
eenen bedt a la polonaise van Deselve stoffe
Eenen grooten ruststoel becleet van buyten en binnen met deselve stoffe met 2 kussens twelf fauteuils van de selve stoffe
Eenen geschilderde commode met marmere plaet waer op twee vergulde faesen ytem alsnog een ingelegt commodeken, twee Ecrans met rood ende wit zijde stof twee geschilderde hoeck buffetens met marmere plaeten voor de schouw eenen spigel met het portrait van heer overledenen en medaillon yten rond s?omme de camer negen mmedallon schilderijen portraiten verbeldende de heer overledens twee vrouwen compagnes met desels seven kinderen

twee vergulde giramdols voor de schouwe twee kopere vergulde brandijsers met t?ang endeschup?
drij paer rood en witte sijde venster gordijnen

II. Op het balconcabinet
meublement papier rood met witte bloemen
4 tabourin groenen trijeenen gelaesen vergulden lanteerne

II, Op het cabinet achter de groote kamer

het meublement papier root met witte bloemen
een porcelainen buffet
voer riete stoelen met roode kussens een commode
twee klijne schutsels? schuldels? van damast rood met witte bloemen
eenen ruststoel becleed met groenen trijp op ressort?
een speeltafel een clijn tafeltien twee schilderijen boven de deuren

II.? op de volgende camer tegens het comptoir
Het meublement toil cire groenen grond met witte bloemen
een commode daer op eenen spiegel met toilette eenen groenen trijpen fauteuil, drij lein stoelen met groen kussens 2 dobbel groen sijde venster gordijen
eenen fyanschen pot om de handen te wassen men den back wit en blauw
een tafel met groen tafelkleedt, eenen spaansche leiren stoel,

II.? Op het comptoir

het meublement groen lijnwaert met gewolde bloemen
eenen bureau eenen eyseren koffer een tafel met scribaen een de? tafel

II.5. achterzijde Op de slaepkamer van de heere overledenen
het meublement blauw papier met witte bloemen
eenen groenen damasten imperiaal
4 fauteuils met groenen trijp
twee dobbel groen sijde venster gordijnen
eenen bureau, eenen groenen Ecran; een chifonniere, eenen spigel voor de schouw
een tafel twee christalle branches een schilderije voor de schouw een pandule

II.5, aansluitend? In de twee cabinetten

behangen met groenen trijp
 een ruststoel van groenen trijp
 een rafel, twee bieze stoelen met groen kussens een cacador
 een nacht commodeken

II, achterzijde? In de volgende camer
 behangen met groenen toil ciré met witte bloemen
 een Eetschappijsraey? een tafeltien, 3. bieze fauteuils met groene kussens een
 groenen Ecran, twee paer groen sijde gordijnen, eenen spigel en een schilderije voor
 de schouw, twee christalle branches

II. aansluitend? In het volgende cabinet
 een delicaat? behangsel van toile crue, een schappraeyken, een nachtcommodeken

II. achterzijde? op de volgende kamer
 behangen met goudeleer
 twee ledicanten? behangsels van toile crue, eenen spiegel

? Op den achter bouw
 2 ledicanten behanghsels van toile crue, eene kasse, 5 bieze stoelen met groen trijpe
 kussens een tafel

? Op de volgende kamer
 behangen met geschilderde lijnwerd wit met blauw bloemen met goud eenen
 Imperiael van sits wit met blauw bloemen
 eenen fauteuil van baluwen damast
 vijf leunstoelen met blauw damaste kussens, eenen Ecrain de? eenen spiegel met
 vergulden lijst, eenen commode met tiollet en spiegel, twee paer sijde blauw
 gordijnen

? In de vijf cabinetten
 behangen met blauw papiere gebloemt
 eenen bureau, Een bibliotheque, eene notelaire schappraeye
 4. stoelen met sitze kussens,

? op de volgende kamer
 behangen met papieren witten grondt met rode bloemen. een bedt a la polonaise van
 witten sidts met roode bloemen, eenen bureau, een commode, 2 riete fauteuils en

2.de? soelen met roode kussens eenen spigel ende een schilderije bloemstuck,
 voor de schouwe eenen spigel met vergulden lijst, 1 paer witte venster gordijnen

? Op de volgende kamer
 behangen met wit papier met roode, baluw en violette bouquets
 een bedt a la polonaise witen sidts met roode bloemen
 eenen bureau, eenen commode, twee riete fauteuils, 3. de? dezelfde? stoelen met
 roode trijpe kussens, een clavecimbel, Heert stuck van Bull, eenen spigel ende een
 schilderije marienbeeldt
 in de schouw, een spiegel met vergulden lijst, een toilet met Spigel, eenen Ecran, twee
 paer witte venster gordijnen

? In het cabinet
 eene groote hert hout schappraeije
 een nachtcommode

6. Op de benedevoorcamer tens de straete

Het meublement geschildert door C. Eijkens
 Een spigel van 3. stucken voor de schouw met 2. vrgulde branches.
 2 commodes met speeltafels
 7. stoelen en 2. fauteuils met kusens van groenen trijp, twee dez? Ecrans een
 mahoniehoute tafel, 3 dubbelgroene venstergordijne, twee porceleyne spoelcommen
 geelen grond, drij cabaretten, 2 viercante en een ronde.
 12 caffe tassen met schoteltiens witten grond met goude en roode bloemen, eenen
 dez? suykerpot met scheel, een pandule een sael? tafeltien, twees spigel lustres met
 branches, twee goren trijpen deurgordijnen, een speeltafeltien.

7. In de Eetkamer
 geboiseert in hout
 den spigel in de schouw van drij stucken met 2. kopere vergulde branches, een
 horologie voor de schouw rusttende op eenen leeuw, ene gelaese lanterne in kopere
 vergulde lijsten, twee porcelije spoelcommen voor de schouw blauw en wit. 4, fauteuils
 en 8 rieten stoelen met trijpe kussens wit en blauw. 3 paer sijde venster gordijnen wit
 ende blauw, twee dz ? ecrans een tafel mt tafelkleedt, Welcke meubelen van de twee
 laetste geïnventariseerde kamers sijn gelegateert aen den here Executeur/

13. Peerden ende voiiture

Drij schoone koetsen op ? waarvan twee engelsche
2 coupes koetsen waer onder een engelsche
twee chaisen waer onder een de?? chaise
twee sneeuwsleden met de getuygen
twee wagens eenen met decksel
een partije barnafluren?
vier bruyne kerrie? herzee? peerden
een dz? ruyun peerdt
twee grijze Ruyn peerden

aldus beschreven ende geïnventariseerd ten tijde ende ter presentie al hier
voor gemeldt door mij den onder geschreven notaris
Antwerpen, 10 july 1779, Belten

Bijlage V

Observations de Boffrand sur les décorations intérieures et les ameublements

Uit:: A.. France-Lanord e.a., *Germain Boffrand 1667 - 1754, L'aventure d'un architecte indépendant*, Parijs 1986

Les décorations intérieures des appartements sont à présent a Paris une partie considérable de l'architecture; elles sont négliger la décoration extérieure, non seulement des maisons particulières, mais encore des Palais et des édifices publics qui doivent être distingues des maisons des marchands et des artisans. La décoration publique touche peu un particulier qui n'a d'attention qu'a ce qui le regarde personnellement pour la commodité et pour l'ornement du dedans de sa maison; il dépense pour cela des sommes considérables et ménage une somme modique qui honorerait sa maison et décorerait la capitale du royaume.

L'économie est encore plus mal place par le peu de solidité de la plupart des bâtiments; ils sont de si peu de dure que le passage dans les rues est toujours embarasse par des matériaux, par les voitures qui les amènent et par les étayements pour les reprendre par sous-œuvre.

Les décorations intérieures consistent en des plafonds et des corniches en plâtre, quelquefois unis, quelquefois ornés de sculpture; Ils font un ornement et beaucoup de propreté, mais ces plafonds de plâtre échauffent et pourrissent les bois en peu de temps et obligent à de fréquentes et de grosses réparations; Les bois apparents des planchers durent deux a trois cents ans, et ceux qui sont recouverts de plâtre ne durent que quarante et cinquante ans, et souvent moins; on ne voit pas quand les poutres et les solives recouvertes de plâtre sont cassées et pourries, le plancher peut tomber, et on court le risque d'entre écrase; Il ne serait pas impossible de faire ces planchers de manière qu'ils fussent agréables et solides.

Les murs des chambres sont ordinairement couvert de tapisseries représentant des histoires, des paysages, ou d'autres sujets ; Les belles tapisseries sont rares et lorsqu'elles sont bien dessinées, on ne doit point les couvrir de tableaux qui souvent sont mauvais ou médiocres.

Quelquefois, elles sont de velours ou d'autres étoffes de différentes couleurs pour l'hiver, et de taffetas pour l'ete, qui y donnent un air de fraîcheur et y distinguent les saisons : sur ces sortes de tapisseries, on peut mettre des tableaux mais en général, il ne faut pas mettre de mauvais ornements lorsqu'on peut s'en passer; il faut même éviter de les placer avec profusion et sans fonds sur ces tapisseries d'étoffes: une chambre ne doit pas ressembler à un magasin de marchand.

On boise quelquefois les chambres, mais les tapisseries conviennent mieux aux chambres a coucher que les ambries de menuiserie, qui sont plus convenables a des cabinets et a de petites pieces qu'a de grandes; dans de petits cabinets on peut vernir la menuiserie, en sorte qu'on y voit la couleur du bois, mais il n'est pas possible d'éclairer les chambres en couleur de bois lorsqu'elles sont grandes et hautes, il n'y a que le blanc et les couleurs claires qui puissent être éclairées. Lorsque les lambris de menuiseries sont ornés de sculpture, il faut que les masses de sculpture y soient bien distribuées, il y faut éviter les saillies trop fortes qui font paraître les lieux petits, et éviter pareillement les ornements trop plats et trop deliés qui deviennent secs et mesquins, imitant les grotesques de peinture qui ne conviennent même qu'a des lieux de moyenne grandeur, ces ornements doivent être liés ensemble pour que leur forme et leurs contours ne fassent qu'un tout avec les compartiments de la menuiserie, et contribuent a faire paraître les lieux élevés. Il faut rejeter les ornements de travers qui sont contre la regularité, qui ne peuvent être admis que lorsque des enfants ou des génies portent des cartouches, ou quelques attributs; lorsque les ornements sont dorés, l'or y doit être distribué avec modération, par masses distinctes, en sorte que le dessin général soit suivi par la dorure et que le fond le fasse valoir.

Lorsque dans un appartement il y a plusieurs chambres de suite, on les meuble quelquefois de la même étoffe et de la même couleur, mais il n'y a plus de choix pour rester dans une chambre plutôt que dans une autre ; en ce cas une suffirait et les autres deviennent inutiles.

La cheminée dans une chambre est de nécessité plutôt que d'ornement ; cependant, c'est ordinairement la partie qu'on a soin de décorer le plus par le marbre, les glaces, les bras de bronze, et la dorure; mais il faut toujours conserver le rapport qui doit se trouver en toutes les parties; car si l'une est ornée plus que les autres, elle les rend trop simples et il n'y a plus d'accord. La grandeur de la cheminée doit être proportionnée à celle de la chambre : une petite cheminée dans une grande chambre est ridicule, de même qu'une grande cheminée dans une petite chambre.

Les glaces dans les appartements y sont plus grand ornement lorsqu'elles sont bien placées, et principalement lorsqu'elles réfléchissent la lumière de l'air et une vue agréable, lorsqu'elles sont bien proportionnées à la grandeur du lieu, lorsque leur hauteur est bien proportionnée à leur largeur, lorsqu'elles sont placées les unes vis-à-vis des autres; ce qui augmente les enfilades des appartements et réfléchit en différentes façons les lumières ; ces lumières ne doivent être placées qu'environ à six pieds de hauteur, elles rendraient les yeux battus et enfoncés; les dames ne le pardonneraient pas.

Les meubles contribuent beaucoup à l'aménagement des appartements et principalement lorsque les tapisseries, les tables, les sofas, les chaises et autres meubles, paraissent être faits pour la place dont ils doivent suivre les plans et les contours; ils doivent être proportionnés à la grandeur de la chambre, et suivre sa magnificence ou la simplicité du reste des ornements ; ils doivent dans chaque chambre être variés suivant son usage et sa destination, et augmenter en beauté à mesure qu'on avance d'une pièce dans une autre.

Les lieux vastes comme les salons et les galeries exigent un autre genre de décoration, toutes les parties en doivent être grandes et bien unies ensemble, en sorte que dans la hauteur elles doivent paraître de grandeur naturelle. La peinture y doit représenter les objets tels qu'ils sont: les figures plus petites que nature, ne peuvent jamais faire une illusion.

En général, toutes les parties d'architectures, de sculpture et de peinture, ne doivent faire ensemble qu'un seul et même tout.

(Livre d'architecture, 1745, p. 41 ff uit: Françoise Fichet, La théorie de l'architecture à l'âge classique, Bruxelles, 1979, 319-322).

Bijlage VI

Enkele (kerkelijke) opdrachten voor beeldhouwwerk

Behalve de belangrijke architectuuropdrachten en de opdrachten voor tuin en gevel sculpturen voor de opdrachtgevers in Antwerpen en Zeeland kreeg Van Bauscheit nog belangrijke opdrachten van kerkelijke opdrachtgevers. Voor de bisschop van Antwerpen Philippes de Herzelles ontwierp hij een *luxueus interieur* in 1743-1744.⁴⁸² De trumeautafels en spiegels werden later na de vroegtijdige dood van de bisschop door Van Bauscheit aangekocht voor het stadspaleis van Joan Alexander van Susteren. Deze tafels vertoonden als eerste duidelijke a-symmetrische rocaille motieven.

Het *orgel en oxaal voor de Sint Joris* uit 1745, waarvoor Van Bauscheit het ontwerp al in 1736 maakte werd reeds besproken in Deel I Het bedrijf van J.P. van Bauscheit evenals de *lambrisering en biechtstoelen in de kerk te Turnhout* uit die in 1741 werden geleverd.

Hieronder volgen enkele voorbeelden waarbij ook steeds blijkt dat Van Bauscheit bij elk ontwerp rekening houdt met de totale omgeving. De onderdelen zijn steeds in harmonie met het geheel.

Het Christusbeeld van het Cruys op het Groenkerkhof, opgericht in 1738.⁴⁸³ Van Bauscheit kreeg de opdracht van de kerkmeesters van de O.L. Vrouwekerk te Antwerpen. Het beeld was onderdeel van een totaalplan voor de vormgeving van het kerkhof. Dit had een fraaie lage bakstenen ommuring met smeedijzeren toegangshekken en engelen op piëdestals. Aan het einde van de centrale as rees in de verte op de Calvarieberg het roemrijke kruis met de Christusfiguur. De beroemde Carolus D'Espinosa, Bisschop van Fricala, aartsbisschop van Mechelen en als laatste voor zijn dood in 1742 van Antwerpen liet zich voor dit kruis begraven. Dit werk werd door Jacobus van der Sanden in zijn

Oud-Konsttoneel tot zijn prestigieuze werken gerekend en zeer uitvoerig beschreven. Het was plan en model van het kruis was Michiel van der Voort. Deze boetseerde ook de Christus figuur maar na diens dood werd dit beeld door Van Bauscheit uitgevoerd in Bentheimer steen. De voet van het kruis werd naar ontwerp van Van Bauscheit veranderd. Van der Sanden heeft het over een bouwkundig piëdestal. Hij verwijst hiermee ongetwijfeld naar de bouwkundige kwaliteit van een zeer monumentaal voetstuk.⁴⁸⁴

In de rekeningen staat dat de Christusfiguur uit Bentheimer steen door de knechten van Van Bauscheit aan het blauw stenen kruis werd bevestigd. Ook houten modellen lantaarn werd met een smeedijzeren arm, gesmeed door de smid Hendrik Hazaert, aan de voet van het kruis bevestigd. Het kruis werd met koperen banden vastgemaakt aan het kruis, deze werden geleverd door de gieter Willem van der Velden.

De lantaarn was betaald uit giften, het resterende geld werd door de kanunnik Philippe du Bois (familie van de opdrachtgevers van de stadspaleizen?) op hypotheek geplaatst en met de interest ervan zou eeuwigdurend de olie en het onderhoud van de lamp worden bekostigd. Echter, reeds in 1799 werd de muur afgebroken en werd het beeld neergehaald onder Frans bewind.

Een prestigieuze opdracht van de kapelmeesters van *de kapel van het Heilig Sacrament of Venerabelkapel van de O.L. Vrouwekerk* was het *altaar* voor deze kapel.⁴⁸⁵

Ook dit werk wordt door Van der Sanden geroemd en beschreven. Het werk komt in de rekeningen van Van Bauscheit voor en er is een uitgebreide briefwisseling met Sr.Jacquet te Namen, de leverancier van het zwarte marmer. Deze had al het zwart marmeren werk van het altaar aangenomen voor f 4000,-, hij leverde dit naar ontwerp van Van Bauscheit die tekeningen leverde van het totaal en de delen en fassa en en profil. In het klein en in het groot. Voor sommige onderdelen werden terracotta modellen geleverd. Zie ook organisatie van het bureau.

Van Bauscheit geeft in zijn brieven steeds aanwijzingen en vooral de tijden waarop de verschillende onderdelen moeten zijn geleverd. Dit kan niet te snel

482 Rekeningengen fol 105, 118, 122

483 Rekeningen fol 80 en A. De Lattin, *Evoluties van het Antwerpsche stadsbeeld*, 2, Antwerpen 1941, 55 ff

484 Jacobus van der Sanden, op.cit, III 419

485 Rekeningen fol 131, Copyboek van Brieve fol, 19 (17 juli 1748), 22, 31, 34, 35, 36, 38, 39, , 43, 57, 58, 59, 71, 89, 92, 97

gebeuren want hij heeft in Antwerpen niet voldoende opslagruimte. Maar mag ook niet te lang duren. In december 1753 moet de bisschop de eerste steen van het zwarte marmer kunnen leggen. Deze gebeurtenis wordt ook in Van der Sanden uitvoerig beschreven. Bij deze gebeurtenis waren leden van kerkelijke en stedelijke overheid aanwezig. De toenmalige 15de bisschop van Antwerpen Dominicus van Gent legde de eerste steen zoals bedoeld. Joannes Augustinus Baron van Hove, eerste burgemeester en Directeur van de koninklijke Academie, vertegenwoordigde de stedelijke overheid. De voltooiing van het altaar ondervond vertraging. Van Bourscheit zou voor iedere dag vertraging een boete moeten betalen. Via zijn zwager en zus voert hij een proces met een advocaat in Brussel tegen deze beslissing. Twee schrijnwerkers en twee beeldhouwers die aan het altaar werken werden opgeroepen als getuige dat snellere levering beslist niet mogelijk was. Het was een groot marmeren altaar in zwart en wit, waarvan de architectuur klassiek was (Romeins volgens Van der Sanden) met pilasters, alles in de Corinthische orde en maten. In het zwarte marmer waren ook nissen uitgespaard. Ter weerszijden waren wit marmeren beelden geplaatst van Melchisedech met brood en wijn en Aaron met wierookvat gemaakt door de beeldhouwer Jozef Gilles die vaak voor Van Bourscheit werkte. Op ieder kroonlijst twee geurvazen en twee kindjes met bloemenkransen. Twee serafijnen hielden de troon vast, versierd met vergulde ornamenten. Kindjes engelen en vazen werden gemaakt door Gaspar Moons, een vaste medewerker van Van Bourscheit. Op de grote ruime trap voor het altaar was de ark des verbonds geplaatst die al eerder door Hendrik Frans Verbrugghen was vervaardigd. De architectuur van het altaar was aangepast aan deze ark. Hierachter kwam een wit marmeren gordijn met kindjes, gemaakt door Ambrosius Gallé. Hierop is ook het Latijnse gedenkschrift in gouden hoofdletters aangebracht. Een beeld van God de vader werd gemaakt door een hoogduitse gast van Van Bourscheit en Woens een leerling maakte het aanbeddende engeltje. Van

486 Er is ook een ontwerp voor een communiebank bewaard uit de vroege jaren veertig van de hand van Van Bourscheit, deze was ook bedoeld voor de zelfde kapel in de O.L. Vrouwe kerk als bovengenoemd altaar. Het ornament bestaat voornamelijk uit acanthusbladeren. Op de pilasters tussen de velden zijn medaillons met koppen van de evangelisten in cartouches gevat, deze bevatten rocailleachtig ornamenten. Zie catalogus Prentenkabinet Antwerpen blz 200-209 (opzoeken). In dezelfde catalogus beschrijft Bauouin een ontwerp voor de linkerhelft van een reliekkast of van een broederschapscatalogus op blz. 108. Onder aan is een grote

Bourscheit ontving voor dit werk in 1745, f 16000,- hiervan moesten ook de bovengenoemde marmerleverancier en beeldhouwers worden betaald.

Helaas is dit in 1798 verkocht. Omdat de opdracht uit omstreeks 1745 dateerde en er tot 1755 aan werd gewerkt, zou het veel informatie op hebben kunnen leveren omtrent het ornamentgebruik.⁴⁸⁶ Onder het hoofdstuk over de Noord Nederlandse opdrachtgevers werd het grafmonument voor Susanna Cau-Longue, Vrouwe van Oosterland, beschreven. Deze opdracht dateerde uit 1750. Het zwarte marmer voor dit epitaaf was ook door Jacquet geleverd. Het in wit en zwart marmer uitgevoerde epitaaf had vergulde rocaille ornamenten. Van de andere genoemde voorbeelden van kerkmeubilair dateert het ontwerp van de vroege jaren veertig.

Pastoor van Mortsel, Sanktuarium

Van de vele kleinere opdrachten uit de jaren dertig is in ieder geval het tabernakel in de St. Benedictuskerk te Mortsel bewaard gebleven. Van Bourscheit ontwierp voor de pastoor van Mortsel een sanctuarium. Volgens een rekening uit 1740 leverde hij in 1738 een tekening die moest worden uitgevoerd in ijzer. Hij maakte ook een tekening in het groot voor de smid, Cornelis Markx, meester smid te Kontich om het sanctuarium uit te voeren in ijzer onder zijn directie. Van Bourscheit werkte ook aan een houten bas-reliëf voor de deur en aan een houten pelikaan voor de bekroning. Het sanctuarium met alle toebehoren werd door de knechten geplaatst.⁴⁸⁷ Het is een interessant kunstwerk dat nog in de kerk van Mortsel aanwezig is. Het is vrij groot maar het formaat is in harmonie met het gehele altaar. Het sacramentshuis is uitgevoerd in gietijzer, een ronde cilinder met de opening aan de achterzijde. Door wegdraaien van het deurtje met houten reliëf komt deze opening te voorschijn. De vormgeving met een deuromlijsting en ter weerszijden pilasters met Ionische kapitelen, vertoont overeenkomst met architectuurontwerpen uit dezelfde periode. Zie de ingang van Huis de Fraula De

cartouche, omlijst met rococo-ornamentiek. Er zijn meer ontwerptekeningen bewaard die door Jansen en van Herck aan Van Bourscheit werden toegeschreven, in een zeer zware tekenstijl met meer rocaille motieven. Deze zijn door Baudouin als twijfelachtig bestempeld. Wat ze in een aantal gevallen zeker zijn. Maar opvallend is dat er van Van Bourscheit dan vanaf de tweede helft van de jaren veertig geen ontwerpen van kerkmeubilair meer zijn die eigentijds ornament hebben.

487 Rekeningen, fol 97

bladornamenten op de bekroning zijn zeer zwierig en doen denken aan het werk van de Franse ontwerper Pineau. Het bladornament van de aangrenzende standaards voor kaarsenhouders, die bij het ontwerp horen zijn ook zeer zwierig uitgevoerd. De houten pelikaan symbool van liefdadigheid, is nog steeds aanwezig boven op het sacramentshuis, De figuren van Joahannes en Maria zijn verdwenen. Aan de basis van het kruis komt de naam van de schenker voor, Marc de Fiennes, Graaf van Cantecroy. Het medaillon daaronder bevat de naam van de smid.